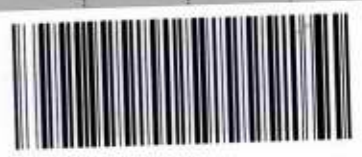

תיק מס' _____

4148/2 קא

תיק מס' 4148

השם _____

שם תיק: תיק משרד המשפטים

מזהה פיוז: **4148/2-א**

מזהה פריט: 0013x1f

כתובת: 3-312-4-9-6

תאריך הדפסה: 30/08/2017

תיק מס' 4148

ת"ת חשבה
האשפוזים

מועצת הישוב היהודי
ביהודה, שומרון וחבל עזה

י"א באדר א' תשמ"ד
14 בפברואר 1984

דו"ח קרפ - ניתוח וביקורת

הקדמה

מתיישבי יהודה, שומרון וחבל עזה, אלה הרואים עצמם נפגעים מדו"ח קרפ, מתוכנו ומרישמו הציבורי, פונים בזה אל שר המשפטים ואל הממשלה כולה, לבחון בקפידה את ההשגות שיובאו להלן, ובכללם את הקביעה שבנושאים מכריעים, מטעם דו"ח קרפ את הציבור, אם מתוך רשלנות קיצונית ואם מתוך הטעייה מכוונת. מכל מקום, הענין חמור דיו כדי לחייב הסקת מסקנות.

אנו מכריזים בזה כי מטרתנו הינה החלת החוק הישראלי, על יהודה, שומרון וחבל עזה (להלן "יש"ע"), ולפיכך אין לנו שום הסתיגויות מן המערכת האזרחית הפועלת בישראל. אנו נהיה גדולי התומכים של החלת החוק, וממילא של הפעלת המשטרה כגורם עיקרי, שישא בעול הבטחון היומיומי. מאידך, כל עוד צה"ל הוא הריבון בשטח, אין מנוס שהמשטרה תקבל את הוראותיה - בסופו של דבר - מן הממשל הצבאי. לכל ציבור יריבי ארץ ישראל אנו פונים ואומרים: הנורמות הכפולות יעלמו ברגע שיוחל החוק הישראלי במלואו על כל האזור.

כמו-כן, אנו מסתיגים ושללים, כמובן, כל ביטוי של אלימות בלתי-חוקית ובלתי-מוצדקת כלפי ערבים, ותובעים כי החוק יושלט ביש"ע מתוך שוויון גמור בין שני העמים.

1. דו"ח קרפ - קליג': עקרונות

דו"ח קרפ הוכן, ככל הנראה, כמסמך טכני-פנימי. ברם, עקב הדלפתו המכוונת הפך מזכר פנימי, שכולו חומר בלתי-בדוק, ניחושים ורפרוף שטחי, למכשיר מרכזי במאבק נגד ההתיישבות והמתיישבים. עתה, עקב פרסומו, חייבים אנו להתייחס אליו כאל מסמך ציבורי-משפטי, שמחייב את כותביו ומפרסמיו.

הדו"ח, שהונח סוף-סוף לפנינו, לאחר שעשו בו הון פוליטי במשך שנה בקירוב, מודה בפירוש כי הוא מבוסס על הנחות מוקדמות, מקורות עתונאיים ו"התרשמויות" של הצוות בהעדר יכולת חקירה ובדיקה. מלבד כל אלה, יש בו סילופי עובדות והכללות חסרות יסוד מספיק. הדו"ח חסר אמינות ומבוסס ברובו, על איש אחד שאמינותו מוטלת בספק אפילו בדו"ח עצמו (עמ' 19 ט"ק 5, עמ' 21-22) - הלא הוא רל"ח יהודה, רפ"ק קליג'.

אכן, ניתן לקרוא לדו"ח כולו דו"ח קרפ-קליג', מאחר שחשעה מתוך חמישה-עשר המקרים שהדו"ח מטפל בהם נשענים על דבריו באופן בלעדי. הדו"ח נשען בלעדית על דבריו של קליג' גם בחלק ניכר מהמסקנות הסופיות. פרט לאיש זה, כמעט שלא הובאה שום אינפורמציה או בדיקה דרך אנשים אחרים, להוציא כתבות עתונות, כולן צוינות את ההתיישבות והמתיישבים ביש"ע, ועיון שטחי בחלק מזערי מן התיקים. על אמינותו של האיש ידובר להלן.

2. הנחות מוקדמות של היועץ המשפטי לממשלה

את הגב' קרפ, חברי ועדתה וגם את הדו"ח גופו, הכשיל לא אחר מאשר היועץ המשפטי בעצמו, בכתב המינוי שהוציא לצוות בזה הלשון:

"א. קיימת בעיה לגבי ניהול חקירות בקשר עם חשדות כלפי מחיישים (יהודים)..."

ב. נראה... (ש)קיימת אי-בהירות לגבי הגוף המוסמך לחקור..."

מכאן ואילך

"סוכם כי יוקם צוות..."

אשר

"*יכין הצעה של נהלים..."

"*יעקוב ויתאם... נוהל חקירות..."

יוצא -

א. היועץ המשפטי לממשלה כלל לא ביקש לבדוק אם קיימת בעיה של אפליית יהודים לטובה ואפליית ערבים לרעה, כי אם קבע - כי אכן קיימת בעיה שכזו. על סמך מה קבע כך - סתם ולא פירש.

ב. "ועדת קרפ" לא היתה ולא נבראה. כל שהוקם הוא "צוות". להקפדה הזו על המינוח יש משמעות רבה: ועדה מוזמנת לחקור ולהסיק מסקנות, ואילו צוות - מכין הצעות נהלים, עוקב, מתאם, מעביר חומר להחלטת פרקליט המחוז, כפי שאכן נצטווה צוות זה.

ג. במידה והגב' קרפ קבעה ממצאים או הביעה חשדות לגבי התנהגות היהודים ביהודה ושומרון, או המשטרה, או הממשל הצבאי, הרי פעלה לחלוטין מחוץ לסמכויותיה ולהנחיותיה.

ד. אם בחרה לחרוג כך, המעט שהיה נדרש ממנה הוא להשוות את היחס ליהודים לקבוצות-בדיקה מקבילות: חקירות בעניני ערבים נגד ערבים ביהודה ושומרון, חקירות בעניני ערבים נגד יהודים, חקירות מקבילות במדינת ישראל. מכל מקום, אם בחרה להיות "ועדה", היה עליה לפעול לפי הנורמות המחייבות: היינו מתן זכות החשובה, טרם פרסום הדו"ח, לצד שעלול להיות נפגע מההאשמות כלפיו. כך נוהגים בשטחי המדע המדוייק, כך נוהגים במחקר משפטי.

3. הנחות מוקדמות של מחברת הדו"ח

הדו"ח מניח מראש את החשדות הבאים:

א. טשטוש מכוון של ממצאים וכן הכשלת חקירות ע"י "שתדלנות של המתנחלים".

ב. למשטרה אין מוטיבציה מספקת בחקירות נגד יהודים.

ג. המצב האמיתי חמור יותר מן הממצאים. כל פער בין המציאות לבין הדו"ח - הוא לכיוון אחד בלבד: גם כאשר אין תלונות זמן מסויים (סעיף 9 א') או במרחב מסויים (סעיף 10 ג'), מניח הדו"ח שהיו ארועים אך לא טופלו. ("ארועים" - משמע פגיעות של יהודים בערבים).

ד. העדר תלונות וחוסר יכולת זיהוי מצד הקורבן מיוחסים אך ורק לפחד של המתלוננים הערבים מפני היהודים או השלטונות או לאזלת-ידם של המשטרה (סעיף 10 ג').

ה. אין שום צורך לבדוק את גרסת הצד הערבי, אפילו כרקע לארועים.

ו. אין שום צורך לקבל את תגובת המתיישבים היהודיים או כל גורם מותקף אחר. זאת,

גם כאשר מובאת הגירסה הערבית בציטוט נרחב.

מכל ששח ההיבטים הללו נתגלתה אכן מחברת הדו"ח נאמנה להנחות ולהנחיות היועץ המשפטי

לממשלה: הרשעה ללא משפט - את המתיישבים היהודים, את המשטרה, את הממשל הצבאי. הדו"ח "מוכיח" רק את מה שהוא מניח מראש. הנחות מוקדמות מולידות החרשמות, והחרשמות מסייעת לפירוש העובדות, עד שנסגר המעגל.

4. א. דיוק בעובדות ותאורים חלקיים ומעוותים

בכך הגענו אל העיקר, אל חמישה-עשר המקרים שחוארו כבסיס עובדתי לתיזות הכלליות. ראשית, יש לציין כי אין שום פרופורציה בין תיאורם של שנים-עשר מקרי חטיפות וסכסוכי שכנים לבין שלושה מקרים של גרימת מוות (סינג'יל, בני-נעים, אל-ערוב). לאלה ניתן לצרף גם את פרשת הרימונים בבית דענא, שם יכלו אנשים להיהרג. והנה, לפרשיות חמורות אלה מקדיש הדו"ח פחות מעמוד אחד! זו דיספרופורציה משוועת. אנו נפתח בהתייחסות למקרים חמורים אלה.

א. פרשיות סינג'יל ובני-נעים

4. ביום שני, 15.3.82 בסמוך לשעה 11:00 בבוקר, נהג נתן נחנזון, תושב שילה, במכונית מסוג סובארו בצבע צהוב מכיוון שילה לירושלים. במכונית היו הנהג ועוד ארבעה נוסעים. בהגיע המכונית למבואות הכפר סינג'יל הבחינו במחסום אבנים גדולות לרוחב כל הדרך, ומיד אחר כך ניתן על המכונית מטר אבנים ע"י קבוצה של כשלושים ערבים שהתמקמה במדרון ליד הכביש. הנהג ושנים מהנוסעים ירדו מהמכונית וירו יריות באויר. הצעירים ברחו והשלושה רדפו אחריהם ותפסו אחד מהם. (יצויין שהשלכת אבנים על רכב נוסע מוגדרת בחוק כפשע חמור, לפי סעיף 332 לחוק העונשין תשל"ז-1977, עבירה שדינה מאסר עד עשרים שנה). הצעיר שנחפס הוכנס - בשל העדר מקום במכונית - לתא המטען של המכונית והועבר לישוב שילה, המרוחק מהמקום כ-5 ק"מ ומשם הועבר ע"י התושבים לממשל הצבאי, אשר העבירו למשטרה. באותו יום, 15.3.83, הגיע לביה"ח נער מכפר עבואן, שנפצע בידו מיריות. המשטרה שהוזמנה לביה"ח גבתה מהנער את גרסתו ותיאורו לארוע. להלן דברי הנער בעדותו בפני רס"ר רפי אמסלם:

"...שמעתי קול יריות ולא ראיתי כלי רכב צבאיים באזור, רק מכונית מסוג טנדר פז'ו, צבע לבן, בעלת מספר ישראלי... לפני שהרכב הגיע למקום ההפגנה, ירדו מהרכב שלושה גברים... השלושה החלו לירות בכלי הנשק שהיו ברשותם...אני משער, אפילו בטוח במאה אחוז, כי הכדורים שפגעו בי - הם רק מהשלושה האלה שירו בכיוון ההפגנה..."

עוד באותו ערב יצא פקד עוזרי ממשטרת רמאללה לישוב שילה כדי לחפש טנדר מסוג פז'ו בצבע לבן. ביום 16.3.82 התייצב נהג הסובארו הצהובה במשטרה, מסר דו"ח על הארוע, התלונן ואף זיהה את הנער שיידה אבנים והיה עצור אותה שעה במשטרת רמאללה.

בשבת, 20.3.82, היינו ארבעה ימים לאחר הארוע, נתגלחה גופת נער בסמוך למקום הארוע. נהג הסובארו שהגיש את התלונה ביום 16.3.82 הוזמן למשטרה למחרת, ביום 21.3.82, ונחקר בענין, מבלי שהוזהר כי הוא עלול להיות מואשם. לאחר מכן הוזהר, ביקש להתייעץ עם עו"ד ונעצר מיידי. ביום 23.3.82 הוגשה ע"י רפ"ק קליג' לבימ"ש השלום בירושלים בקשה להוצאת פקודת מעצר ל-15 יום נגד נתנזון באשמת רצח בכוונה תחילה. באותו יום כבר היה ידוע כי הנער שנהרג לא נפגע מיריותיו של נתנזון, דבר שהתברר בוודאות בביהמ"ש בשלב מאוחר יותר. בבקשת המעצר באשמת רצח, נאמר בין השאר ביחס לנער שנפצע:

"בתאריך 15.3.82 בסמוך לשעה 11:00, החשוד הנ"ל נסע במכוניתו יחד עם שני ישראלים נוספים בכביש שכס-רמאללה, וליד הכפר סינג'יל היתה הפגנת תלמידים שייזו אבנים. החשוד ירד מרכבו וירה מנשקו. כתוצאה מכך (ההדגשה לא במקור) נפצע תלמיד בן 16 שנפגע בזרועו משתי יריות ואושפז בבית חולים...".

רפ"ק קליג', אשר ביקש בביהמ"ש הארכת המעצר, הוזהר על חובתו להעיד אמת ואישר את הדברים האמורים לעיל - זאת, חרף העובדה כי כבר ביום 15.3.82, שמונה ימים קודם לכן, היתה בפניו עדותו של הנער שנפצע, כי היריות נורו אליו ע"י אנשים שיצאו מרכב מסוג טנדר פז'ו לבן. בחקירתו בביהמ"ש ביום 25.3.82 בקשר לנער שנהרג אומר רפ"ק קליג':

"...אני יודע שהקליע נכנס בצד האחורי של הגולגולת ויצא בצד ימין".

מתיאור לא נכון זה רצה רפ"ק קליג' להסיק שהיה כאן רצח בכוונה תחילה, כאילו הנער נורה מאחור. דברים אלה נאמרו ע"י רפ"ק קליג' בעדותו, תחת אזהרה, בביהמ"ש ביום 25.3.82 והנה מתברר כי ביום 21.3.82 נוחחה הגופה במכון לרפואה משפטית, ובעת הנתיחה רשם ד"ר בלוך דו"ח לפיו:

"חור הכניסה במצח משמאל קרוב לקו האמצעי בגבול השערות, חור היציאה בגבול העורף וקודקוד מימין...".

היעלה על הדעת כי רפ"ק קליג' לא ידע ביום 25.3.82 על תוצאות הנתיחה שנערכה ארבעה ימים קודם לכן?!

הרי דוגמא שבה מסר רפ"ק קליג' בביהמ"ש עדויות לא נכונות, אשר יכלו להביא להאשמתו של אדם ברצח, על לא עוול בכפו. לגבי עמדותיו של רפ"ק קליג', אשר, כאמור, דבריו מהויס בסיס מרכזי לדו"ח קרפ, עוד נתייחס בהמשך מסמך זה. בית המשפט לא נתן להוליכו שולל וקבע בהחלטתו חד-משמעית:

"בידי המשטרה אין לא ראייה ולא מידע אחר על כך שהקורבן נרצח, אלא רק על כך שמותו נגרם ביריה, שהשאלה אם משהו בכלל גרם בכוונה תחילה למותו של הקרבן, פתוחה לחלוטין. לא יתכן שע"י כך שהיא מגדירה באורח שרירותי את הארוע,

תכניס אותו (את הארוע) המשטרה לגדר העבירות שאין לשחרר עליהן בערבות".

בית המשפט הורה לעצור את הנאשם לחמישה ימים בלבד. המשטרה שחררה אותו לפני תום התקופה הזו.

2. בדו"ח הצוות בפרשת סינג'יל אין זכר לכל זה, ומדובר באורח עמום על ספקות בקשר לאופן ניהול החקירה. הספקות אכן רציניים, אבל בכיוון הפוך. נשאלת השאלה: האם טרח צוות קרפ להגיע אל החומר הנ"ל כל עיקר?

3. ביום הגשת בקשת המעצר נגד נתנזון, 23.3.82, התקיימה אצל אלוף פיקוד המרכז, האלוף אורי אור ישיבה, ובה החליט האלוף שהצבא יטפל בארועים כפי שהיו בסינג'יל דרך הממשל הצבאי. בעקבות ישיבה זו הוציא אלי"מ הרטבי את המברק שנזכר בדו"ח קרפ. למחרת היום פורסם הכרוז בקריית ארבע, שמציע לאנשים שייחשדו בירי, שלא לשתף פעולה עם המשטרה.

פרשת בני-נעים

תשעה ימים לאחר פרשת סינג'יל ארעה שוב התפרעות חמורה של ערבים - הפעם בבני-נעים, שם נתקלו קבלנים שעבדו בהקמת היישוב מעלה-חבר בהפגנת המונים. בהתפרעות הושלכו אבנים, הוקמו מחסומים והנוסעים נקלעו למצב קשה. אנשי קרית-ארבע הוזעקו באמצעות מכשיר קשר למתן עזרה. כשהגיעה העזרה, הותקפו גם כלי רכב אלה, ושני אנשים - משה רוזנטל ואבי נייר - נפצעו. (שני אנשים אלה הפכו, לאחר שנפצעו, לחשודים העיקריים של המשטרה). הכביש במקום הארוע היה זרוע אבנים גדולות ושברי בלוקים של בנין. מאות המתקהלים השתוללו ויידו אבנים ללא הרף, והסכנה לאנשים הייתה גדולה. במקום הגיעה תגבורת שכללה את חיילי ההאחזות, ונפתחה אש לחילוף המותקפים. מאש זו נהרג ערבי. באותו ערב נפגשו אנשי קרית ארבע והקבי"ט עם האלוף אורי אור ודיווחו לו על הארוע. זאת על פי הוראותיו שיש לדווח על ארועים כנ"ל לגורמים הצבאיים.

ב-30.3.82, לאחר שהיועץ המשפטי העביר הנחיות חדשות, לפיהן משטרת ישראל היא שחוקרת מקרים כנ"ל, (ועל אף שלא התקבלו אצל האזרחים שינויי ההוראות) החייצבו הנוגעים בדבר לחקירה. נשקם נלקח מהם, נערך שחזור הארוע והחקירה נמשכה.

החקירה הייתה נמרצת ביותר ונסתיימה תוך זמן קצר ביותר. אנשים רבים ירו בשטח - גם חיילים - וסכנת החיים למותקפים הייתה ברורה.

התיק הועבר לפרקליט מחוז הדרום, בתום חקירה מאומצת ביותר, לפי בקשתו של פרקליט של פרקליט מחוז ירושלים בהיות הסמכות נתונה למחוז הדרום. פרקליט מחוז הדרום החליט על

סגירת התיק, מפני שלא נמצאו בו ראיות, אפילו לכאורה. גם על פרקליט זה מטיל דו"ח קרפ צל, מבלי לנקוב בשמו, על אי שיתוף פעולה. עד כאן עובדות פרשה זו. תמיהתנו, אם הצוות טרח לבדוק את התיק גופו ואת הסיבות לסגירתו.

הגב' קרפ מבקרת קשות את אנשי קרית-ארבע ביחסה להם אי שיתוף פעולה עם המשטרה - עד היום הזה. בכך, מתעלמת מחברת הדו"ח מהעובדה האלמנטרית, שאף בפרשת בני-נעים גופה שיתפו גם שיתפו החשודים פעולה עם המשטרה. יצויין, שגם במקרה זה התביעות קביעותיה של הגב' קרפ על עדותו של אותו רפ"ק קליג' הם פרי רשלנות חמורה.

לוח זמנים בפרשת בני-נעים

23.3.82 -	אחה"צ -	עפ"י הוראות האלוף מוציא אל"מ הרטבי מברק שיש לפנות לממשל בכל ארוע בין יהודים לערבים, שיש בו נפגעים.
24.3.82 -	בוקר -	ארוע בני-נעים.
24.3.82 -	אחה"צ -	פרסום הכרוז של קרית ארבע (התיחסות מפורטת בהמשך).
24.3.82 -	ערב -	ראש המועצה המקומית קרית ארבע והקב"ט נפגשים עם האלוף ומדווחים לו על הארוע. האלוף אינו משנה את הוראותיו.
28.3.82 -	-	ישיבת ממשלה - מחקבלת עמדת היועץ המשפטי לממשלה להעביר החקירות לאחריות המשטרה.
29.3.82 -	-	מפקד משטרת יהודה, סני"ץ דוד כהן, מזמין את אנשי קרית ארבע ומבקש מהם לסייע בחקירה.
30.3.82 -	-	על סמך הני"ל - ועל אף שהוראות האלוף עדיין בתוקף - מתיצבים כל הנוגעים בדבר לחקירה במשטרה. ושוב החוקר הוא קליג'. נשקם נלקח מהם ונערך שחזור הארוע בשטח.
31.3.82 -	-	נמשכת החקירה. באפריל מוגש החומר לפרקליטות.
2.4.82 -	-	צוות המעקב של הגב' קרפ מקבל הודעה על ביטול הוראת האלוף.
15.4.82 -	-	המשטרה מקבלת הודעה על ביטול הוראת האלוף.
סוף אפריל:	-	פרקליט מחוז הדרום מגיע למסקנה שאין חומר לכתב-אישום, סוגר את התיק ומצווה להחזיר הנשק.

את מצב הדברים הזה מעז צוות-קרפ לכנות "מרי אזרחי" והמשכת אי-שיתוף-פעולה, עד היום הזה...

ב. המשך פרשת סינג'יל

ביום 27.4.82 פגש מפקד תחנת רמאללה את נתנזון (שהיה חשוד ברצח, כאמור) בחחנת דלק אל-בירה וביקשו להתייצב במשטרה להשלמת החקירה עפ"י הנחיות פרקליט המחוז. ביום 30.4.82 החקשר נתנזון למשטרת רמאללה ונקבע מועד לחקירתו, שאכן התקימה ביום 2.5.82.

קביעת דו"ח קרפ, לפיה קיבל החשוד הזמנה להתייצב במשטרה וסירב (ע"מ 30)

אינה נכונה. לא היתה הזמנה, ולא היה סירוב.

שנה אחרי המקרה, ביום 15.3.83, הגיש סגן פרקליט מחוז ירושלים נגד נתנזון כתב אישום על מעצר וכליאת שוא, וכן על תקיפה בנסיבות חמורות. בתחילת המשפט הבהירה ב"כ המדינה, כי המדינה רואה בתפיסת הבחור שזרק אבנים מעצר שוא, ובהכנסתו לתא המטען של המכונית כליאת שוא ותקיפה. הואיל ונתנזון הודה, כי הכניס את הנער לתא המטען, מחוסר מקום, הוא הורשע על הודאתו זו בכליאת שוא ובתקיפה. האישום במעצר השוא ובתקיפה בנסיבות מחמירות בוטל.

ביום 2.1.84 יצא מלפני ביהמ"ש המחוזי בירושלים (תיק פלילי 145/83), כב'

השופט עזרא הדיה, גזר דינו של נתן נתנזון:

"בתאריך 15.3.82 נהג הנאשם במכונית נוסעים קטנה... ממושב שילה לכיוון ירושלים. היו עימו עוד ארבעה נוסעים. הם הבחינו במחסום אבנים גדולות לרוחב כל הדרך, מיד לאחר מכן ניתך על המכונית מטר אבנים ע"י קבוצה של כ-30 צעירים ערבים.. המכונית נעצרה ויצאו ממנה הנאשם ועוד שנים מהנוסעים, שירו יריות באויר. הצעירים ברחו והשלושה רדפו אחריהם ותפסו אחד מהם, את המתלונן. אין ספק שהמתלונן, במעשהו האלים, ביצע פשע חמור, לפי ס' 332 לחוק העונשין.. ושלנאשם היתה סמכות לעוצרו בלא צו מעצר שיפוטי ולבצע מעצר זה באמצעים סבירים.

אין גם ספק, שידוי אבנים זה היווה סכנה רצינית לשלומם של נוסעי המכונית, שמצאו עצמם במצוקה שלא קשה לתארה..."

"...קשה להתעלם מהמציאות החמורה והעויינת המעמידה את אנשי המושבים היהודיים באזור עויין... וחושפת אותם אל מול סכנה של ידוי אבנים עליהם ועל רכבם... אין אני יכול לבוא בטרוניה אל הנאשם על כך שלא הסיע את המתלונן לרמאללה... ואינני בא בטרוניה אליו על שהוחלט להביאו למושב שילה, מרחק של חמישה ק"מ בלבד ממקום הארוע... הכנסתו של המתלונן בתא המטען, אם כי יש בה משום עבירה של תקיפה וכליאת שוא, היתה מעשה שהוכתב בכורח המציאות, ובלחצו של מצב הדברים שנוצר, והייתי אומר אף מחוסר ברירה. אינני רואה בכך מעשה השפלה כלפי המתלונן, שכאמור ביצע עבירת פשע חמורה... אינני רואה כלל לנכון בנסיבות אלה להטיל על הנאשם עונש מאסר בפועל, ולו לתקופה קצרה, כבקשת ב"כ המדינה".

"המתלונן", כפי שהוא מכונה בגזר הדין הנ"ל, הוא חציב כליל אימאן מן הכפר עארורה באזור רמאללה, תלמיד כחה ג' תיכון. משטרת ישראל גבתה ממנו עדות, ובעדותו הודה: "אני זרקתי אבן אחת והאבן השניה השלכתי ככה סתם".

הרי שבידי הפרקליטות היו שני עבריינים:

חציב כליל אימאן, אשר הודה בביצוע פשע, שעונשו לפי חוק העונשין הישראלי הוא 20 שנות מאסר (ולפי "הצו בדבר הוראות בטחון": מאסר עולם!), ונתן נתנזון, אשר הודה בביצוע עבירה אשר עונשה - קנס כספי לא גבוה במיוחד.

בנסיבות אלה - את מי החליטה מדינת ישראל באמצעות פרקליט מחוז ירושלים להעמיד לדין, ומי יהיה העד במשפטו?

האם יועמד לדין הפושע הערבי כאשר העברייין היהודי הקטן מעיד נגדו, או שמא יועמד לדין העברייין היהודי הקטן ואילו הפושע הערבי יעיד נגדו? בניגוד גמור להאשמה הסיטונית של דו"ח קרפ, העדיפו המשטרה והתביעה את הערבי דוקא, ואילו את היהודי היפלו לרעה.

עם זאת, גם לאחר שאימאן חציב העיד נגד נתנזון, עדיין ניתן היה להעמידו לדין על פשעו שלו. אך לא כך ארע. התיק נגדו נסגר.

ועדיין אין זה הכל: בהודעתו מסר אימאן חציב את כל פרטיהם של שותפיו לפשע:

"עלי אבו עווד מסינג'יל, מכחה ד' תיכון.

ג'לאל נימר אסעד הגר בג'לג'וליה, לומד בכחה ד' תיכון

אלה הניחו אבנים על הכביש. ואלה שזרקו אבנים הם:

נאצר עלי ג'באר... נאזם צאלח אל-אכרם... עבד מוחמד...

מונזר חמד... רבחי אחמד...".

וכך הלאה, בסה"כ 15 שמות של חוסמי הכביש ומשליכי האבנים.

"את כל אלה ראיתי בעיני, שהם זורקים אבנים על כלי רכב

שעברו בכביש...".

ביור בתביעה הצבאית העלה, כי אף אחד מהנ"ל לא הועמד כלל לדין, כנראה מחמת אימוץ

עקרון החסינות עליו המליץ דו"ח קרפ.

נקל לשער, מה היו מסקנותיה של ועדת קרפ אילו גילתה ש-15 "מתנחלים" יהודים

החשודים בפשע חמור, ושמותיהם נמסרו למשטרה - לא הועמדו לדין.

נקל לשער מה היתה התגובה הציבורית בישראל, אילו פורסם בעתונות כי נוסע יהודי

שהביא פושע רוסי לתחנת המשטרה הועמד לדין על כליאת שוא, ואילו תוקפיו הרוסים לא עמדו

לדין. אין אדם בישראל שלא היה רואה בכך גילוי מובהק של אנטישמיות...

עובדות אלו ניתן היה למצוא בנקל, אך, משום-מה מופיע המקרה כ-"בלתי מזוהה"

בדו"ח קרפ. ואולי זו הסיבה שלגבי שלושת מקרי ההריגה הבלתי-מזוהים, כביכול, ההתייחסות

בדו"ח קרפ מעורפלת ומטושטשת. מפליא, עד כמה קביעתו של בית-המשפט קטבית לרוחו

ולמסקנותיו של דו"ח קרפ. שניהם דנים באותו ארוע.

ג. פרשת אל-ערוב

בפרשה טרגית זו נהרגה נערה בת 14, כנראה מירי שירו נוסעיו של ג'יפ אלמוני שבא מכיוון ירושלים. לאחר שהותקף באבנים, ירד אדם מן הג'יפ וירה לכיוון המחנה. העניין נחקר מיד, ולמרות תיאורי הג'יפ והאדם, לא נמצא שום קצה של חוט שיוביל לכיוון כלשהו. נערכו סריקות מקיפות ולא נמצא דבר.

פרשה זו, מאפריל 1982, לא נפתרה, לצערנו, כרבות אחרות במדינה. אנו דוחים בשתי ידיים את הרמזים שהדו"ח ניזון מהם, כאילו יש קשר משתמע כלשהו בין העובדות הידועות לבין המתשבים היהודים בי"ע. אל-ערוב שוכן על כביש חברון-ירושלים וציבור המשתמשים בכביש זה שאינם מתשבים, גדול בהרבה ממספר המתשבים הנוסעים בו.

ד. פרשת בית דענא

עקב החשיבות המיוחדת של פרשה זו, נביא את כל הקטע הרלבנטי מדו"ח קרפ כלשונו

(ע"מ 20):

1. בעקבות כתבה בעתונים מפברואר 1982 על השלכת רימונים על בית משפחת דענא ביקש צוות המעקב לברר האם נערכה חקירה בעניין (יצויין, כי הארוע לא נכלל בין הדיווחים שקיבל צוות המעקב). לפי טענת המשפחה, המתגוררת על גבול קרית-ארבע, מתנכלים לה במטרה שתעזוב את ביתה.
2. במהלך עבודת הצוות נרשמו שני ארועים נוספים של זריקת רימון על אותו בית (השלישי ב-18.3.82).
3. מדיווחו של רל"ח יהודה בפני צוות המעקב עולים אלה: נמצאו סימנים שהרימון מנשק צה"ל, ואחד השומרים ראה אחרי זריקת הרימון במקום דמות לבושה מדי צה"ל בורחת מן המקום. הוקם צוות חקירה מיוחד (אחרי הרימון השלישי). השומר נחקר והסברה היא, שהוא יודע פרטים אך הוא חושש לדבר. הצוות פעל בכיוונים שונים וחקר בשטח, אך ללא תוצאות. יש חשדות בכיוון מסוים, אך המשטרה חסרת אונים משום שאנשי קרית ארבע אינם משתפים פעולה ולא ניתן לחקרים.

תזכורת: רל"ח יהודה הוא אותו רפ"ק קליג'.

התיאור הנ"ל הינו מסולף. העובדות האמיתיות בפרשה, בכל הנוגע לקרית-ארבע, הן

כדלקמן:

לאחר שנזרק הרימון הראשון, בינואר 1982, ביקרה משלחת של תושבי קרית-ארבע בהרכב: יו"ר המועצה, יהודה רידר, סגנו זאב פרידמן ועו"ד אליקים העצני בבית משפחת דענא. המשלחת באה להציע עזרה בגילוי הפושע/ים. הוצע למשפחה שקרית-ארבע תחקין תאורה ליד ביתה הסמוך לקריה, לשם אבטחת ביתם. הגב' דענא נתבקשה לפנות אל המועצה המקומית, או אל שלושת האנשים הנ"ל, בכל שעות היום והלילה, במידה שתזדקק לעזרה כלשהי. לאורך כל הפרשה היה שיתוף פעולה מלא בין משטרת חברון ומפקדה - עטר - לבין אנשי הקריה.

לאחר שנזרק הרימון השני בסוף אותו חודש ביקרה שוב משלחת מטעם המועצה המקומית קרית ארבע בבית משפחת דענא. הפעם הוצע להקים עמדת שמירה על גג בית דענא. נאמר לאלמנה, כי קרית ארבע מבקשת להפגין שאנשיה מרגישים עצמם אחראים לשלומם של שכניה, וכך כי הימצאותם של יהודים על גג הבית תאלץ את המתנקשים האלמונים - אם הם יהודים - לפגוע ביהודים, וכך אולי ימנע פיגוע נוסף. כאן היתה התערבות ערבית פוליטית אצל הגב' דענא וההצעה נדחתה. המשפחה מסרה על הפגישות למשטרה, וכל החקירה שהתנהלה ע"י צח"מ בשיתוף פעולה מלא עם אנשי הקריה, היתה ידועה לרפ"ק קליג'.

אילמלא סמכה הגב' קרפ באופן עיוור אך ורק - ובכל מקרה - על רפ"ק קליג', היתה מגלה מיד את התמונה הנכונה. התאור המשמיץ את אנשי קרית-ארבע בפרשת דענא הוא עלילה. יצויין, שלאחר מכן ראש עיריית חברון המודח, נטשה, הפך את הבית למוקד עליה לרגל והשמצה כלפי הקריה, "החומדת את כבשת הרש" כביכול. הדו"ח מקבל עמדה זו מהותית, ללא בדיקה כלשהי.

יצויין גם, בצער רב, שלא עלה על דעתה של משפטנית במעמד בכיר כל-כך לשאול לגרסתם של אנשי קרית-ארבע, והיא מצטטת את טענת המשפחה הערבית, ללא כל חגובה.

ה. התיקים האחרים

נעבור, בקיצור הראוי, אל כמה מן התיקים האחרים, תיקי אלימות, תקיפות וסכסוכי-שכנים, שכדוגמתם יש, לצערנו, בכל מקום.

1. שלוש פרשיות של תלונות נגד אנשי מג"ב, "אנשי-צבא ואזרחים!" אשת עוואד, (ע"מ 15), ג'ריס (ע"מ 16), עו"ד נעאמנה (ע"מ 20). שלוש הפרשיות הנ"ל אינן מתיחסות "למתישבים ביהודה ושומרון", אשר היו המושא של הדו"ח, עפ"י המנדט של הצוות, כאמור בסעיף 1 א'. הוא הדין בכל הנוגע ל"תלונות המזעזעות שהגישו אנשי מילואים ביום 16.5.82 לפצ"ר". התלונות האלה מתיחסות, כפי שכתבר אח"כ בביהמ"ש להתנהגותם של אנשי צבא ובטחון. גם כאן לוקה שמש הטוב של המתישבים היהודים בישי"ע כחוצאה מהעדר היסודיות בעבודת הצוות ובקריאת הנחיותיו.

2. הדו"ח מביא שלושה מקרים של סכסוכי קרקעות, ולגביהם נעיר רק זאת: ראשית, לפחות ארבע פעמים נעקרו והושחתו מאות עצים בגוש-עציון. עד היום הזה לא נתפס ולא הועמד לדין אף מתנכל ערבי אחד. האם מזאת ניתן ללמוד על אפליית הערבים לטובה?

באותו גוש-עציון היו שתי התפרעויות חמורות של יהודים נגד יהודים: ח"כ צ'רלי ביטון התפרע בישוב אלעזר, ואנשי "שלום-עכשיו" התפרעו והשחיתו רכוש בישוב אפרת. בקדומים היו שני מקרים חמורים של השחתת רכוש במיליוני שקלים, ככל

הנראה בידי פורעי "שלום" יהודים. בכל המקרים הללו לא נתפס איש ולא הועמד לדין. היעלה על דעתנו להאשים את המשטרה או את הממשל הצבאי בצידוד עם המתנכלים?

כפי שנהג צוות קרפ ברוב התיקים, אף אנו לא בדקנו את תיקי החקירה בנדון. עם זאת, אין לנו ספק שכל בדיקה - תעלה גילויים של השהיות, אזלת יד, חוסר יעילות, שגיאות טכניות. מכאן ועד להסקת מסקנות חד-צדדיות, רוויות משמעויות פוליטיות - רחוקה הדרך.

3. עדיין בפרשת סכסוכי הקרקעות: העתירה שהגישו העותרים הערביים בענין עקירת צצים בקדומים, ושהינה זהה עם תלונתם, בוטלה בסופו של דבר ע"י העותרים,

"פרט קטן" זה אינו נזכר בדו"ח קרפ. למרות זאת,

אין מחברת הדו"ח מהססת לצטט בהרחבה רבה את הגירסה הערבית של תושבי קדום וקריות, ושל עו"ד חורי המייצג את שולחיו, ללא שום נסיון לקבל גירסה נגדית של הגורמים הנוגעים בדבר. בכך נגרם עוול שלא יכופר לאנשי היישובים הללו (כפי שנגרם לאנשי קרית ארבע בפרשת דענא) זאת, למרות חובתו האלמנטרית של כל איש משפט לשמוע^ת כל הצדדים.

4. הדו"ח מביא מקרה של תקיפה במערת המכפלה באוקטובר 81. בענין זה הוגש החומר

לתביעה לשם הכנת כתב-אישום, וכך אמנם נאמר בע"מ 20 לדו"ח, בס"ק 7. לשם מק איפוא,

מפורט המקרה הזה בעמ' 17 לדו"ח על פני חצי עמוד, אם היו חקירה ואישום? אנו לא מצאנו תשובה סבירה לכך, שכן המקרה סותר באופן חד-משמעי את טענת הדו"ח לפיה אין חקירה ואין אישום, ויש אפלייה לטובת יהודים.

כיוצא בזה מובא בעמ' 24 מקרה של הרשעה בתקיפה בחיק פלילי 214/81, והדו"ח מצטט מדברי

השופט החשובים לכשעצמם, וזאת אך ורק "כעדות אופיי" על המתנחלים בכלל, כפי שנאמר שם

ש"המכנה המשותף לתלונות הוא הרצון להפגין זכויות בשטח", ואלה הם הדברים היוצרים כביכול

"אווירה עכורה ביחסי ישראלים תושבי יו"ש לתושבים המקומיים".

ושוב אנו מקשים: הרי המקרה הנ"ל מוכיח בעליל שיש חקירה ומשפט ביו"ש נגד ישראלים,

ודבר זה צריך היה להפריך את הטענה העיקרית של הדו"ח.

חמור ביותר בעינינו הוא השימוש במקרים בודדים שנשפטו, כדי להעיד עדות אופי

כללית על ציבור הישראלים ^{תושבי יו"ש} מבלי לבחון כלל את השאלה, אם אמנם יש ביו"ש יותר עבירות,

ועבירות ממין זה, מבכל מקום אחר בארץ, ^{שלא לדבר על} ^{הקייפת} יהודים בידי ערבים, באלפי מקרים.

ההאשמות כלפי היהודים מושמעות במעין וואקום, עד שהקורא מחרשם שחוליגאנים יהודים

פוגעים וחוזרים ופוגעים בערבים שלוים, חסרי ישע ושומרי חוק, ללא פרובוקציה

ומבלי שבדרך כלל הרקע הוא הגנה עצמית בלבד.

כיוצא בזה, חמור ביותר הוא השימוש בארועי העוצר בחברון, לאחר הרצח הנורא בדרך לבית הדסה, של ששה מחיישבים. הדו"ח אמנם מאזכר את הרקע הטראומטי של ארועים אלה בחודש מאי 80 (עמ' 24, ס"ק 3), ואעפ"כ גם העוצר בחברון משמש עילה (בעמ' 25) ל"עדות אופיי". יש כאן ניצול לרעה של החריג והפיכתו לכלל.

ניתן להתרשם, ש"האווירה העכורה באיו"ש" תלויה לפי הדו"ח במעשי המחיישבים היהודיים גם אם אין הדו"ח אמור לבחון את מעשי הערבים, שהיו כמעט בכל המקרים יוזמי התקיפות, הרי חייב היה הדו"ח לתאר אותם - ולו בקיצור נמרץ - אם ביקש להיכנס לנושא "האווירה העכורה" כל עיקר. לתיאור כולל כזה יש בסיס רק אם מניחים שעצם ההתנחלות היא פרובוקציה מספיקה, ולפיכך אפשר להבין את המהומות, והפרעות, האבנים והרציחות של הערבים. וזו אכן דעתו של מחנה פוליטי מסויים במחלוקת המדינית בעם.

5. בכמה מקרים חובע דו"ח קרפ יחס מיוחד וטיפול יוצא דופן ביהודים תושבי יו"ש באשר הם יהודים, הרבה מעבר למקובל בישראל או בכל מדינה מתוקנת בעולם: מערת המכפלה, פרשת "הנואף", ופרשת הסוחר מיריחו.

(א) בפרשת "הסוחר מיריחו" גרס רפ"ק קליג' כי המתלונן ביטל את תלונתו והצדדים הגיעו להסכם, ולכן לא ראה מקום לאישום. דו"ח קרפ, המאמץ בעיניים עיוורות כל עמדה ~~א~~ קליג' יוצא חוצץ נגד מחיישבים יהודים, או נגד מושל חברון וכיו"ב, דוחה את עמדתו במקרה זה. האם גם חברי מושב בקעות שבבקעת הירדן אינם משתפים פעולה עם המערכת המשפטית?

(ב) בפרשת "הנואף" (עמ' 20), הערבי הנוגע בדבר עשה את מעשיו בגלוי, ולהכעיס, בתוך הקריה. בכל מקום בעולם, וכן בישראל, רקע של "בינו לבינה" הוא עדין, ואינו שייך דוקא לתחום הפוליטי. למיטב ידיעתנו, האיש לא נדקר בסכינים. הכרוניקה הפלילית מלאה במעשים מעין זה. והנה, בדרך-אגב, מבליעה הגב' קרפ עובדה מעניינת: בחקירת התיק הזה היתה "פניה למודיעין" (עמ' 21).

היכן ואימתי, בישראל, הופעל שרות הבטחון כדי לחקור תיק ממין זה? הרי עוד דוגמא של יתר-חקירה ויתר-מאמץ כאשר התוקף הוא יהודי. ולמרות זאת - גם התיק הזה שימש את צוות קרפ כדי לנגח את המשטרה והממשל הצבאי. ואפילו תשובתו של רפ"ק קליג' במקרה זה, שגם היא נדחתה ע"י הגב' קרפ, משקפת פחות או יותר את הנורמה המקובלת בישראל, לאחר שעצם הפניה למודיעין כבר גילתה יחס מחמיר כלפי יהודים, "בגלל הרגישות המיוחדת". (עמ' 26). יצויין, שערביי האזור מגיבים במקרים דומים בחומרה יתרה, וברוב המקרים אין המשטרה מטפלת כלל, מפני הבנת הרקע, אלא אם כן מדובר במקרה של גרימת מוות, וגם אז - לא תמיד.

(ג) בפרשת החפירה במערת המכפלה (עמ' 17):

ככל הידוע לנו מן החקירה שנערכה, בוצעה החפירה בלילה, ולאחר שנתגלתה פעל הממשל דרך קמ"ט ארכיאולוגיה במפקדת איו"ש, ויחד עם הקאדי של המערה ירדו אל המפלס התחתון, והתברר לכל שלא נגרם שום נזק ממשי, וענינם של החודרים היה ככל הנראה מדעי-הסטורי ולא פלילי. הפרשה, גדושת המח הפוטנציאלי, נסתימה בחברון בשקט גמור, תוך שהממשל פועל להרגעת הרוחות. הצד הערבי לא ראה ענין בהבלטת הפרשה, נזק למערה לא נגרם, ולא היו שום סימני זיהוי של הנוגעים בדבר. לא היה עוד מה לעשות בתיק זה, ובכל מקום, בארץ ובעולם היו ^{סגרים}אותו, הן משום העדר חומר ראיות, והן משום חוסר ענין לציבור. לדעתנו, הפעילו השלטונות שיקול דעת נבון ומאזפק, וגישתו של הצוות, היא דווקא, אינה מצטיינת בחוש של אחריות ציבורית.

(ד) בפרשת התקיפה במערת המכפלה בשבת (4.7.81) מגיעות הנורמות המיוחדות של

צוות קרפ בכל הנוגע ליהודים, תושבי איו"ש, לשיא:
גם לפי עדותו של רפ"ק קליג' מדובר באדם בשם אבו-סנינה, "שעושה תמיד בעיות ליהודים כשהם מתפללים" (עמ' 19 ס"ק 5).
האיש עבר בעת תפילת שמונה-עשרה בין המתפללים היהודים והוכשל. אפילו רפ"ק קליג' ש"אהבתו" לאנשי הקריה מוזכרת בדו"ח במפורש (עמ' 30 ס"ק 2 - "אינו רוצה לחקור בקריה"), אומר כאן שבענין כזה "לא עושים גם בישראל מאמצים מיוחדים, כי היתה פרובוקציה מצידו של המותקף...".
לדעת צוות המעקב היתה המשטרה חייבת בחקירה מייד, כלומר תוך חילול שבת, או לפחות בלילה במוצ"ש, תוך הזעקת אנשים מביתם, והגב' קרפ מגדירה את החלטת המשטרה לראות את המחלונן כפרובוקטור, כמחדל חמור, ובלשונה "אף שחומרת המחלל מדברת בעד עצמה...". הלא נשאל: היכן בישראל היתה המשטרה נזעקת לערוך מעצרים ליליים על תקיפה פשוטה בנסיבות כאלה? אין זאת, אלא שהגב' קרפ גרסה, שהיהודים התפללו בזמן ובמקום שלא אושרו להם, במגמה לחסום את המעבר למתפללים הערבים. (עמ' 19 ס"ק 4).
אנו קובעים בזאת, כי מזה שלוש שנים אין שום הגבלה על מקום וזמן לתפילה במערה, פרט ליום שישי, בשעת התפילה של המוסלמים. המניינים במערה בשבתות - רבים, ומספרם, זמנם ומקומם נקבעים לפי גודל הציבור ובאקראי. לעתים מתפללים גם ב"אוהל אדם", בסמוך לאחת הכניסות - שאיננה כניסה חיונית ויחידה, כשבאים אנשים רבים בזמנים שונים. התיאור של הדו"ח פשוט אינו מתאים לעובדות! שוב מתגלה, כי צוות קרפ כלל לא העלה על דעתו, שגם לציבור הנפגע ע"י הדו"ח היה ראוי לתת הזדמנות להסביר את עצמו.

אין אנו באים להצדיק את ארבעת המעשים שמדובר בהם, או חלק מהם. אנו מסתייגים מכל עבירה על החוק. אבל הדו"ח גורם עוול לציבור מתיישי, כשהוא מנסה להעמיד בעבורם

נורמות מיוחדות, מעל ומעבר להתנהגותם של בני-תמותה, והוא דורש נקיטת נורמות חקירה מיוחדות נגדם, ובכך הוא מפלה אותם לרעה מכל תושבי ישראל. הטענה הבסיסית של הדו"ח על אפליה לטובה, נכונה בהיפוכה. בשום מקום לא היו מתאמצים כל כך כדי להביא יהודים לדין על עבירות יומיומיות, וסגירת תיקים כאלה מחוסר ענין לציבור, מתקבלת בכל מקום בטבעיות.

פרשת האוטובוסים ברמאללה מדהימה בהעדר הפרופורציה שלה. בכבישי רמאללה הושלכו אלפי אבנים בידי ערבים ונזפצו מאות רבות של שמשות של רכב יהודי. על כל המקרים הללו ניתן להעיר כלפי המשטרה "שלא נקפה אצבע לברר פרטים שבידיה" או כי "לא גילתה כל מאמץ". אחוז התפיסות של משליכי אבנים הוא אפסי ממש. המשטרה אינה מצויינת באמצעים לחקור ולתפוס התפרעויות-רחוב ממין זה. המתיישבים היהודים סובלים מתופעה זו שנים רבות ואין מושיע. האשמת המשטרה במקרה בודד ויוצא דופן, בו אולי היהודים היו התוקפים, היא עיוות גמור, על משקל: הזאב הוא כבש והכבש - זאב.

בשום אופן אין אנו באים להצדיק את המעשה ברפד של בית הדסה. אין ספק שהמעשה המיוחס לחשודים, אם נעשה, הוא אכן מעשה שלא ייעשה. עם זאת, גם כאן עשה הצוות עוול למושל חברון לשעבר, אשר גם לו לא ניתנה כל אפשרות להתגונן נגד ההאשמות המוטחות נגדו ולהביא בפני הועדה תיאור מוסמך של מעשיו ושיקוליו. כאילו גם אנשי הממשל הצבאי אשמים עד שלא יוכיחו הם את היפוכו של דבר.

כמה מן הליקויים העיקריים של הדו"ח

1. מקורות

הדו"ח מציין בגלוי שהוא נשען על מקורות עתונות כמו הכתבה ב"העולם הזה" מיום 5.5.82; תלונות אנשי מילואים לפצ"ר מיום 16.5.82; מכתב המורים למשפט בירושלים ובתל-אביב ואף העתונות הערבית. הדו"ח (עמ' 26) מביע צער על כך שלא הצליח לבצע בדיקה יסודית יותר על סמך הפרסומים בכלי התקשורת ו"בעיקר העתונות בלשון הערבית". (אגב, תוכנה ושולחיה של עתונות זו, לבד מלשונה - כנראה אינם חשובים). כל המקורות הנ"ל הם בעלי עמדה פוליטית ברורה, שיש בה התנגדות עזה להתיישבות בישי"ע, וחלק ניכר מהחשדות ומהחששות נובע מהשקפתם הפוליטית. הדו"ח אינו מביע שום ספק באמינות המקורות העתונאיים הנ"ל, למרות שמגמתם הפוליטית הייתה צריכה להיות נהירה למחבריו. תמוה, בלשון המעטה, שצוות ממלכתי מכובד אשר חבריו הם נציגי גופים שיש להם מנגנוני מחקר, מודיעין וניתוח, לא מצא מקורות טובים יותר מאשר עתונות עויינת ברובה. הדו"ח גם מניח מראש שהמציאות חמורה אף יותר מדיווחי התקשורת, "ומצטער", פעמים רבות, על "המידע החלקי", בלי שיהיה יסוד של ממש לקביעה זו.

ניתן לקבוע שהסתמכותם היתרה של מחברי הדו"ח על עתונות עויינת זו מטילה צל על הדו"ח כולו.

2. העד המרכזי: רפ"ק קליג'

הדו"ח מטיח ביקורת חמורה במח"ט יו"ש (עמ' 29), ברל"ח שומרון (עמ' 12), במושל חברון (עמ' 16 - 20, עמ' 11 ועמ' 28), במפקד רמאללה (עמ' 22) וברשויות נוספות, כפי שיתואר להלן. עיון בדו"ח מעלה כי המקור הכמעט יחיד לכל זאת הוא אחד: רל"ח יהודה - הוא רפ"ק קליג'. הצוות אינו מטיל ספק באמינות טענותיו כנגד עמיתיו במשטרה ובצבא. חמורה ביותר היא העובדה כי איש מן המבוקרים מתוך המערכת בעצמה, אף מבלי לדבר על המתיישבים היהודיים לא נתבקש להגיב או להתייחס. תופעה זו כשלעצמה גובלת בעוולה ובמשוא פנים ואי-אפשר להצדיקה בשום "אי-יכולת".

רפ"ק קליג' היה הדמות המרכזית בניהול החקירה במשפטו של אילן תור מקריח ארבע, שהואשם ברצח ילדה מחלחול בעת הפגנה סוערת שם - 15.3.79 (ת.פ. 302/79). אילן תור זוכה מכל אשמה ^{אשמה} שבמסגרת האישום הוגשה חוות דעת שבה "הכל 'חלק', קב ונקי, והכל לרעת הנאשם". (פסה"ד עמ' 29). ביהמ"ש קיבל בהכרעת דינו את עמדת ההגנה בכל השאלות שעמדו לדיון. מתוך פסה"ד עולה כי בחקירה ובהכנת כתב האישום נעשו ע"י החביעה והמשטרה, או ע"י האנשים שפעלו למענם, המעשים הבאים הקשורים ברפ"ק קליג':

- א. ביהמ"ש מציין עפ"י עדות מומחים כי הקליע אשר קרע את הוריד, וגרם למוות לא יתכן שהיה נקי מדם (פסה"ד עמ' 12). אבל רפ"ק קליג' מסר שמצא בשטח קליע, מתאים לאקדח הנאשם, ליד שלולית. רפ"ק קליג' הודה שהקליע היה נקי, אך טען כי "לא עשינו בדיקת דם על הקליע". לאמיתו של דבר, חודש וחצי לפני כן בדקה המשטרה את הקליע במעבדה והוא נמצא נקי (פסה"ד, עמ' 11).
- ב. הרי שרפ"ק קליג' מסר עדות לא נכונה בשבועה, לבית המשפט. ממצאי בדיקה זו לא נמסרו לסניגוריה לפני המשפט, אלא רק במהלכו. (ביהמ"ש אמנם אינו מייחס זאת לכוונת הטעיה, אבל מביע צער על "הרשלנות שבודאי היתה") (פסה"ד, שם).
- ג. עדה בשם רימא, שסתרה בעדותה לרפ"ק קליג' את גירסת העד הראשי נגד אילן תור והצביעה בפני רפ"ק קליג' בעת השחזור על המקום שבו נורתה הילדה (מקום שלא יתכן שהגיע אליו הנאשם) סיפקה לביהמ"ש נימוק מרכזי לזיכוי הנאשם. ביהמ"ש מציין כי רפ"ק קליג' העיד שלא עשה דו"ח על השחזור וכי איש מצי"ח עשה דו"ח כזה, אך גם דו"ח כזה לא נמצא בשום מקום. אנו נוסף ונציין, שכמעט ואין להעלות על הדעת שרפ"ק קליג' לא ערך דו"ח-שחזור, אך גם אם לא ערך, קשה לבחור איזו אפשרות חמורה יותר. אילו היה מצוי בתיק החקירה דו"ח השחזור הנ"ל, כמעט ואי-אפשר היה להאשים את

הנאשם ברצח, מלכתחילה.

ד. רפ"ק קליג' חקר את הנאשם שלא כחוק ואילצו למסור הודאה מתוך הטעייתו לגבי זכויותיו המשפטיות. על כך אומר ביהמ"ש: "לא השכלנו להבין מנין שאב רפ"ק קליג' את ההוראה המחייבת חשוד לענות על שאלות בקשר לחוק כלי יריה" (פסה"ד עמ' 10).

ה. כמו כן מתריע ביהמ"ש נגד קליג' על צורת חקירתו: "כיצד זה נאמר לנאשם כי החקירה אינה בקשר לארוע ההריגה בחלחול", כשב - 4.7.79 כבר הובא הנאשם לביהמ"ש להוצאת פקודת מעצר בהיותו חשוד ברצח בחלחול?". (פסה"ד, עמ' 11).

רפ"ק קליג' עמד בראש החקירה.

אילן תור היה עצור כ-7 חודשים על לא עוול בכפו. אילו הצליחו המשטרה והתביעה, אשר בלהיטות היתר שלהן גרמו לעצמן את ההערות האמורות לעיל של ביהמ"ש, היה הנאשם נשפט למאסר עולם, ביהמ"ש מציין זאת שוב ושוב בפסק דינו כי מדובר "בגורלו של אדם אשר מונח על כפות המאזניים. ואין זו מליצה שדופה - אילו הורשע הנאשם - אחד היה דינו: מאסר עולם". (פסה"ד עמ' 20).

פס"ד תור די בו כדי להטיל צל על שיטות החקירה ועל להיטות היתר של רפ"ק קליג', כשמדובר במשפט על רצח. פס"ד זה היה צריך לעורר מחשבה ובדיקה בפרקליטות, ולהגביר את הזהירות. והנה, באה הגב' קרפ, שנה וחצי לאחר הזיכוי הקיה, ומבססת חלקים נרחבים של הדו"ח שלה על דברי רפ"ק קליג'; ולוחצת על המשטרה למיצוי הדין עם המתיישבים, כאילו אינה להוטה מספיק למיצוי החקירות. (ראה התנהגותו בפרשת סינג'יל).

3. הסתיגויות לשם כיסוי, והתרשמות הצוות

בדו"ח קרפ ישנן הסתיגויות רבות שבהן הצוות מזהיר בפני הערכות והכללות ואעפ"כ יש בדו"ח הערכות והכללות בכל התחומים.
דוגמא (מעמ' 7):

"את ממצאי צוות המעקב יש לקרוא בכפוף לשני סייגים אלה:

- א. דרכי החקירה ניתנים לבחינה ערכית אמינה רק תוך השוואת פעולתן של הרשויות החוקרות במגזר, בחינת הצוות עם פעולתם במגזרים אחרים באיו"ש, וכן עם פעולתם בישראל (השוואה שהיתה מעבר ליכולתו של הצוות, כפי שהוא מעיד על עצמו).
- ב. לא ניתן להעריך את טיב פעולתן של הרשויות החוקרות, בלא שיובאו בחשבון אילוצים מהסוג המקובל, כגון מחסור בכוח-אדם, רמת החוקרים, סדרי עדיפויות, קשיי-שפה, אוכלוסיה ערבית עויינת וגורמים אחרים שאין בינם לשאלת מהות המתלוננים והנילונני ולא כלום, ויש בהם כדי לשמש נימוק לאיטיות בחקירה, כשל חקירה, או סגירת תיקים שחקירתם לא מוצתה".

עד כאן ההסתייגות העקרונית-מקצועית שממנה מתעלם הצוות בהנמקה זו (עמ' 8):
"מהעולה במקובץ מממצאי צוות המעקב ניתן להסיק במידה רבה של ביטחה, כי יש בממצאים של הדו"ח כדי להצביע על תמונת מצב שאינה ניתנת להצדקה או להסבר, חוץ הסתמכות על אילוצים כלליים בלבד, והמגלה באופן ברור מאפייני רקע מיוחדים ובעייתיות קשה הנגזרת ממאפיינים אלה".

הקביעה שלעיל מסתמכת על אלה:

1. היחס בין כלל התיקים לבין אלה שהסתיימו בלא תוצאה של העמדה לדין.

2. בתיקים רבים נמשך הטיפול משך זמן בלתי-סביר, בלא שיש לב לרגישות נושא החקירה. בחומרה יתרה רואה צוות המעקב את קצב החקירה האיטי, (ואת קצב הדיווח) בארועי מוות כתוצאה מירי. עוד יצויין, כי גם באותם מקרים בהם התחילה פרקליטות המדינה בפני בית המשפט הגבוה לצדק - לא קועילו מאמצי צוות המעקב לזירוז הטיפול. למסקנות הנ"ל מגיע הצוות על סמך ניתוחים של כמה מקרים ("הבולטים מבין אלה שבדקה הועדה"), עליהם אומר הצוות, כי יש בהם כדי לנָקוּט את המסקנה האמורה, "ממישור ההערכות למישור העובדות" כמו כן טוען הצוות כי מקרים אלה, "ללא תוספת הסברים", פורשים את "יריעת הרקע" ומאפיינים "את הניגודים שבין המחוייבות לבין המציאות". הרי, שנעשתה כאן עבודה המדהימה בשטחיותה: הממשלה מתבקשת להסיק מסקנות אופרטיביות-ממשליות על בסיס של מספר מקרים שהצוות מניח - מעשה עתונות או ספרות - זה בצד זה לצורך החרשמות.

ואכן, כך אומר הדו"ח בפירושו (עמ' 27):

"לצוות המעקב לא היו הכלים להשוואה, אולם החרשמותו הלכאורית היא שמספר התיקים בתחום שהטיפול בהם הסתיים בסגירה בנימוק "עברייני לא נודע", עולה על המקובל בתחומים אחרים".

המעייני בדו"ח כולו ימצא על נקלה כי התחושה וההחרשמות הם שיטה קבועה (כך: "הצוות פעל בתחושה שהמידע המגיע לידיעתו הוא מידע חלקי בלבד...") (עמ' 31), ואילו להסתייגויות המתריעות הכלולות בדו"ח לא ניתן שום משקל בקביעת המסקנות. תמיד נמצא למחברת איזה אף-על-פי שמנטרל את הסייגים.

נסכם:

החרשמותו הלכאורית של הקורא האובייקטיבי היא, כי "ההחרשמות הלכאורית" של

הצוות מבוססת בעיקרה על ההנחות המוקדמות שלו.

4. העדר יכולת חקירה ובדיקה

ב-8 מקומות מצביע הדו"ח על קוצר ידו לבחון את החומר, את התיקים, את המידע שבעתונות,

ואפילו את הנתונים הרשמיים של המשטרה, לשם השוואה.

את הבדיקה ההשוואתית שהיתה, כאמור, "מעל לכוחו של הצוות", ביצענו אנחנו במשך שעות מספר בעזרת השנתון הסטטיסטי של המשטרה (כמו כן צוטטו הדברים ע"י ניצב כספי). תמוה ביותר הדבר, כי נציגת המשטרה בצוות לא ידעה גם היא כיצד ניתן לערוך בדיקה השוואתית אלמנטרית. עיון שטחי בשנתון הסטטיסטי המשטרה מגלה מיד, כי אחוז התיקים המובאים למשפט בישראל הוא 23%, היינו אותו אחוז שמצא הצוות בבדיקתו. רק ברור שטחי זה לבדו כבר די בו כדי להשמיט את הקרקע מכלי"התרשמויות" הצוות. על כן, נבצר מבינתנו, איך הרשה לעצמו צוות מכובד לחבר דו"ח המטיל ספר ביושרה ובאמינותה של מערכת השלטון והחוק של המדינה בנושא לאומי ובינלאומי רגיש ביותר, אם כל בדיקה היחה מעבר לכוחו.

- (1) כמו כן - חמורה ביותר העובדה, כי איש מן המבוקרים בדו"ח, הכוללים מפקדי צה"ל, אישי ציבור ומתיישבים, לא נחבקשו להגיב או להתייחס להאשמות כלפיהם.
- (2) תופעה זו לכשעצמה, גובלת בעוולה ובמשוא-פנים ולא ניתן להצדיקה בטיעון של "אי-יכולת".

אכן, הדו"ח היה מכוון, בעליל, כמסמך פנימי, אשר לא היה צריך לראות אור, כדי שלא לגרום עוול, בין היתר, לנושאי תפקידים בממשל הצבאי. דא עקא שהוא הודלף ע"י "חוגי משרד המשפטים", אשר גילו בענין זה יחס של הפקרות ממש. יתר על כן, גם לאחר שהודלף קיומו של הדו"ח, היו צריכים היועץ המשפטי לממשלה וחברי הצוות להתנגד לפרסומו בכל תוקף, בין היתר כדי שלא לפגוע במושלים צבאיים ובשאר נושאי תפקידים שלא ניתן להם להסביר ולהתגונן.

5. העמדה לדין: טשטוש מול מציאות

שאלת-המפתח שמחברי הדו"ח היו חייבים לשאול את עצמם בבואם לנקוט עמדה בשאלה, האם היחה כל-עיקר הפלייה לטובה של יהודים, בולטת לעין. האם אחוז ה"תפיסות" של חשודים יהודים בישי"ע קטן באורח ניכר מאחוז התפיסות בישראל? רק לאחר שהיו מוצאים שעובדת-יסוד זו אכן קיימת, היה מקום להעמדת השאלה - מה גרם לתופעה זו. והנה מתברר, כי בסיס חיוני זה - חסר לחלוטין בדו"ח. רצה המקרה, שבאותם ימים ממש שבהם התפרסם הדו"ח - פרסמה המשטרה את הדו"ח הסטטיסטי לפשיעה במדינת ישראל, ובתוכו ממצא זה: בשנת 1983 פוענחו 55,090 תיקים, שהם 23% מסך התיקים שנפתחו. אם נשווה נתון זה אל נתוני 70 התיקים, להם התייחס צוות קרפ, נגיע לתוצאות אלה (ונתעלם מכך שהגב' קרפ מצרפת תיקים שהטיפול בהם לא נסתיים עם תיקים שנסגרו, כאשר רק 33 תיקים נסגרו מתוך 70, היינו פחות מחצי). ברם, גם חמישה-עשר התיקים (מתוך 70) שהועברו לפרקליטות להעמדה לדין, מהוים 21.4%, ואם מתעלמים מחמישה תיקים שנפתחו אך בחודשיים שלפני תאריך הדו"ח - מגיעים לאחוז הגילויים שבישראל. התוצאה של התעלמות הועדה מנתון בסיסי זה - הינה מרחיקת לכת מבחינת הפגיעה שפוגע

כאן משרד המשפטים בזרועות החקירה של המדינה, אשר בסופו של דבר גם הם מהוים חלק ממנגנון הצדק הישראלי.

6. עלילת "אי-שיתוף הפעולה"

הגב' קרפ מציינת בדו"ח, כי אכן ניתנה למתיישבים הוראה צבאית, שלפיה "ארוע של ירי ע"י תושבים יהודים באיו"ש עם נפגעים מקומיים יטופל ע"י מצ"ח ולא משטרת ישראל". (מברק מח"ט איו"ש מיום 23.3.82 - עמ' 29 בדו"ח, לפי סיכום ישיבה רשמית של אלוף פיקוד המרכז, אורי אור, עם כל הגורמים, כולל נציגי המועצות והיישובים היהודיים באיו"ש, מידע שמוגדר בדו"ח "כדוג בטחוני בכיר כלשהו", שזהותו אינה ידועה). הוראה זו בוטלה עפ"י החלטת ממשלה מ-28.3.82 (אבל הגיעה לידיעת המשטרה רק ב-15.4.82). להלן אומרת מחברת הדו"ח כי "ממשיכים תושבי קרית-ארבע במצח נחושה להחרים את המשטרה, בין שמדובר בהם כחשודים ובין כעדים העשויים לסייע לחקירה" (עמ' 29 בדו"ח).

התנהגות זו מתוארת בהמשך (עמ' 31 - 30 ס'ק 4) כקריאת תגר על המשטרה בכלל, ובסיכום

נאמר:

"תגובת חושבי קרית-ארבע ואזור חברון ותביעתם, שהחקירה חיעשה בידי רשויות הממשל, יש בה משום מרי אזרחי והטלת דופי במערכת האזרחית של משטרה ישראל, פרקליטות המדינה ובתי המשפט של מדינת ישראל".

הדברים מתייחסים לכרוז שהופץ בקרית-ארבע ב-24.3.82, ובו כתוב:

"...נוכח זאת, כל אדם בקריה אשר יקלע מחר לסכנת חיים, יעמוד בפני הברירה להיהרג

או להפצע בידי פורעים ערביים, או באם יחליט להתגונן בנשק כדי להנצל, להיות מואשם ברצח, לבלות חודשים ארוכים במעצר, ובמקרה הטוב לצאת זכאי, תוך תשלום הון-עתק לעורכי דין. כל עוד לא תתקבל דרישתנו זו, אנו מייעצים לא לשתף פעולה עם המשטרה ולא להשיב על שאלה כלשהי.

כמו כן לדעתנו, בשלב זה, אין להשיב אף לשאלות חוקרים צבאיים כל עוד לא יובטח לנו כי החומר לא יועבר למשטרה או לפרקליטות בירושלים...".

להלן מופנים תושבי הקריה לקבלת יעוץ משפטי "בכל מקרה של היתקלות".

הכרוז פורסם בימי פרעות חמורים, בעיצומם של ארועי סינג'יל ובני-נעים ובתקופה של ברורים לגבי הגורם האחראי לחקירות.

בכרוז מסופר בפרוטרוט כיצד נהגו הפרקליטות והמשטרה בפרשת נתנזון (ראה לעיל)

ומוזכר רפ"ק קליג' (ראה לעיל). הכרוז מפנה את חשומת ליבו של כל מי שיתקל בפרשת היקלעות לסכנת חיים ושימוש בנשק - לזכותו האלמנטרית שלא לשתף פעולה עם המשטרה, היינו לזכות השתיקה.

"האמנם "אי שיתוף פעולה" של חשוד עם המשטרה - למרי אזרחי ייחשב? הגב' קרפ הרגישה בקושי זה, ועל כן טרחה לומר כי אנשי קרית-ארבע "ממשיכים במצח נחושה להחרים את המשטרה, בין שמדובר בהם כחשודים ובין כעדים העשויים לסייע בחקירה".

דא עקא, שגם אם יחפשו בנרות לא ימצאו היכן נכתב או נאמר למי שאינו בעצמו חשוד, שלא לשתף פעולה עם המשטרה. בכרוז הנדון אין זכר לתוספת זו.

ס י כ ו ס

א. ההנחה שביסוד דו"ח קרפ, כאילו"קיימת בעיה בניהול חקירות בקשר עם חשדות כלפי מתיישבים באיו"ש... (סעיף א' בכתב מינוי ועדת קרפ) לא נבדקה כלל, וההיפך מכך, "בקרה מדגמית של דרכי הטיפול... (סעיף 6 ב דו"ח) מובילה למסקנה שברוב המקרים טופלו התיקים בהתאם למקובל במדינת ישראל, ואף מעבר לכך. הדו"ח התעלם כמעט לחלוטין מהמציאות האמיתית שבה הציבור היהודי הינו המותקף, ויוצר רושם מוטעה שהמותקף הינו האלים והמתקיף (הערבי) הינו הקרבן, שלעתים אף חסינות יש לתת לו.

ב. הצגת המציאות באור שכזה מעודדת את המשך הפגיעה ביהודים ע"י ערבים ואינה מאפשרת אף הגנה עצמית סבירה, ובכך משרת הדו"ח מגמה פוליטית כפולה, ^{מת טענת} מחד כביכול אי-המוסריות שבהתיישבות היהודית, ומאידך - החלשת ביצוע מדיניות הממשלה בקידום ההתיישבות בי"ש"ע.

ג. עבודת ' צוות המעקב' חרגה מיעדיה המוגדרים בהופכה לכעין ועדת חקירה משפטית מבלי שיישמה כללי צדק ומשפט אלמנטריים המוטלים על ועדה שכזו.

ד. נדרשנו לעריכת דו"ח נגדי זה, במיוחד עקב הפער הגדול בין הפרשנות שניתנה לארועים בדו"ח קרפ לבין המציאות והאמת באותם ארועים.

לסיום, אנו מאמינים ומשוכנעים שמפעל ההתיישבות ביהודה, שומרון וחבל עזה, ימשיך להתפתח בע"ה, למרות המכשולים. עברנו בעבר מצבים קשים ואוירה עכורה, ובע"ה נצליח להתמודד גם בעתיד. עם ישראל יידע להעריך את מפעלנו במלוא שיעור קומתו **המוסרי**, הלאומי, המדיני והציוני.

מועצת הישוב היהודי
ביהודה, שומרון וחבל עזה

אמת
בית
קרי

ל/ס/הל א"כא בן
בן חתן

אין משפטים ביו"ט
משפטים

א
קולס

ירושלים, די באדר א' התשמ"ד

7 בפברואר 1984

שר המשפטים

לכבוד
מר אלי קולס
יו"ר ועדת החוקה חוק ומשפט
הכנסת

מר קולס הנכבד,

הממשלה קיבלה בישיבתה מיום ב' באדר א' החלטותיה בנושא
אכיפת החוק ושמירת הסדר הציבורי ביהודה ושומרון וחבל עזה.

אני מצרף בזה עותק של החלטת הממשלה.

כמו-כן הנני מצרף בזה רשימה של פיגועים שנעשו נגד יהודים
בשש השנים האחרונות ואשר עד היום לא פוענחו ולא נתגלו מבצעייהם.
מספר ההרוגים הוא 23 ומספר הפצועים 227. כאמור מדובר על מקרים שלא
פוענחו בלבד.

במצורף תמצא גם עותק ממכתבה של המשנה ליועץ המשפטי לממשלה
גב' יהודית קרפ אל היועץ המשפטי לממשלה הכולל דו"ח על חקירת
חשדות נגד ישראלים ביהודה ושומרון. הדו"ח מוגש בשלמותו ללא השמטה
כלשהי, למעט שמות. יצויין כי הצוות שנתמנה, נתבקש לתאם ולעקוב אחר
חקירות ביו"ש ע"פ תלונות שהוגשו נגד ישראלים בלבד, הצוות לא
נתבקש לבדוק את טיבן ואת יעילותן של חקירות ע"פ תלונות שהוגשו ע"י
ע"י יהודים נגד ערבים שפגעו בחייהם וברכושם. נושא זה לא נבדק
ולא היה עליו מעקב. לכן מטבע הדברים אין בדו"ח זה כדי לשקף את
הבעיה בכללותה.

בכבוד רב

משה נסים

שר המשפטים

לשכת שר המשפטים
לשכת הדובר

תאריך: 7.2.84

הודעה לעתונות

שר המשפטים משה נסים המציא היום לחברי ועדת החוקה חוק ומשפט וחברי ועדת הפנים של הכנסת את החלטת הממשלה בנושא אכיפת החוק והסדר הציבורי ביו"ש ורצועת עזה.

כמו כן המציא השר נתונים על 54 מקרים בהם נהרגו 23 ונפצעו 227 יהודים כתוצאה מפיוגועים שבוצעו ע"י ערבים ב-6 השנים האחרונות ואשר עד היום טרם פוענחו וטרם נתגלו מבצעי העבירות.

כמו כן צורף דו"ח קרפ במלואו ללא השמטה כלשהי, למעט שמוח. השר ציין כי הצוות בראשותה של גבי קרפ לא עסק ולא נחבקש לעסוק בבדיקה ובמעקב אחר חקירות על תלונות שהוגשו ע"י יהודים נגד ערבים שפגעו בחייהם וברכושם.

מטבע הדברים אין הדו"ח משקף את הבעיה בכללותה.

~~בסך עם הממשלה יתקיים יום עיון הציבורי בנושא.~~

המטה הארצי/אגף החקירות
 ירושלים, ד' באדר א' תשמ"ד
 (7.2.84)

50119

המפקח הכללי

הנדון: מעמד ותיפקוד המשטרה בשטחים

1. מעמד המשטרה באיזורי הממשל

- א. כידוע, המושלים הצבאיים נושאים באחריות כוללת להבטחת הסדר הציבורי באיזורי הממשל ולאכיפת החוקים החלים באיזורים אלה.
- ב. את חובותיהם בתחום הבטחת הסדר הציבורי מבצעים המושלים הצבאיים בעזרת יחידות צבאיות ויחידות משמר הגבול שהועמדו לרשותם למטרה זו ומופעלות בפיקודם הישיר.
- ג. חקירת העבירות הפליליות המבוצעות באיזורי הממשל נעשית על ידי יחידות המשטרה שהוקמו בשטחים, המאוישות על ידי סגל שוטרים מקומיים בפיקוד ישראלי. יחידות המשטרה פועלות בכפיפות למושלים הצבאיים ומונחות מקצועית על ידי משטרת-ישראל.
- ד. יחידות המשטרה ומשמר הגבול באיזורי הממשל ממומנות ומתוקצבות על ידי משרד הבטחון. מיקומן של תחנות המשטרה, מספרם של השוטרים והרכבם נקבעו בשנת 1968 בהתאמה לתנאים ולצרכים שהיו תקפים באותה עת.
- ה. מאז ועד היום חלו שינויים מהותיים בשטחים המתבטאים בעיקר באלה: -

- (1) גידול משמעותי במימדי הפשיעה הפלילית והבטחונית בקרב האוכלוסיה הערבית;
- (2) התישבות מואצת של ישראלים בישובים קטנים ובפיזור רב. החקירה בעבירות בטחוניות ובעבירות פליליות מכל סוג המבוצעות על ידי ישראלים, נעשית על ידי הסגל הישראלי בלבד. חרף העומס שגדל ללא הכר, והמוטל בעיקרו על הסגל הישראלי המצומצם, לא חל כל שנוי בפריסתן ואיושן של יחידות המשטרה, דרישות המשטרה לתגבור הכח והתאמתו לצרכים העכשוויים לא נענו ולא תוקצבו עד היום, ע"י משרד הבטחון.

2. בעיות מיוחדות

- א. המצב המשפטי באיזורי הממשל הוא סבוך ומעורפל. מיושמות בהם במקביל מערכות משפטיות שונות ומנוגדות: בתי משפט מקומיים, הדנים על פי החוק הירדני, לשפיטת תושבים ערביים; בתי משפט צבאיים, הדנים על פי חוק השיפוט הצבאי וצווי הממשל, בעבירות בטחוניות שבוצעו על ידי תושבים מקומיים; בתי דין צבאיים לשפיטת חיילי צה"ל והחוק הישראלי ובתי המשפט בישראל לשפיטת ישראלים שביצעו עבירות פליליות באיזור.
- ב. בחקירת אירועים בהם מעורבים חיילים, פועלות במקביל ובנפרד שתי מערכות חקירה שונות: יחידת מצ"ח חוקרת אנשי צבא בלבד ולאחר מכן מתבקשת יחידת המשטרה לחקור את האזרחים המתלוננים.
- ג. במקרים רבים מסרבים תושבים ערביים להתלונן במשטרה על פגיעות כידי ישראלים מחשש שיסתגנו הם עצמם בפליליים על מעשים שעשו ואשר גרמו לתגובה אלימה (ידורי אבנים, השלכת בקבוקי תבערה, חסימת כבישים וכיו"ב).

- ד. המשטרה אינה זוכה לשיתוף פעולה מחלקים ניכרים של האוכלוסיה, יהודים וערבים כאחד, בחקירת ארועים בהם מעורבים יהודים וערבים. בהעדר נכונות למסור למשטרה מידע רלוונטי או להעיד על הידוע להם לא ניתן להשיג את הראיות הנדרשות לביסוס החשדות ולהרשעה בדין. במקרים מסויימים אף נעשו פעולות שמגמתן להכשיל ולהקשות את החקירה.
- ה. חלק ניכר מהתקריות בין ישראלים וערבים מקורן בסכסוכי קרקעות וחקירתן של אלה הינה משימה קשה ביותר נוכח השיטה הנחשלת של רישום הקרקעות הירדני, מעשי השחיתות והתרמית של מוכתרים, מתווכים ובעלי הנכסים.
- ו. לא תתכן עבודת חקירות ראויה לשמה ללא תשתית מודיעינית. המערך המודיעיני הפועל בשטחים הוא שירות הבטחון הכללי אך זה, מעצם מהותו, מתמקד בנושאי בטחון בלבד.

3. הערות לדו"ח צוות המעקב

- א. היועץ המשפטי לממשלה הקים את צוות המעקב בתאריך 29.4.81 בהיותו מודע לכך שבחקירות הקשורות לעבירות של יהודים כלפי ערבים ישנה אי-בהירות לגבי הגוף המוסמן לחקור, נהלי החקירה והמסקנות המתחייבות מן החקירה. על הצוות הוטל לתאם בין הגופים שיש להם נגיעה לנושא זה ולהכין הצעה של נהלים והנחיות לביצוע החקירה ולנקיטת צעדים משפטיים.
- ב. דו"ח הצוות מאזכר מספר חקירות, קשות וסבוכות במיוחד, שבהן לא הושגו התוצאות הרצויות - דהיינו חשיפת זהותם של העבריינים או איסוף ראיות מספיקות להבאתם לדין: בעוד שאין חולקין על הקביעות לגבי תוצאות החקירה באירועים מסויימים הנ"ל, יש משום עיוות בהצגת מטעמים אלה כמדגם מייצג של כל עבודת החקירות הנעשות בתחנות המשטרה. נעלמה כאן העשייה הרבה, מהמאמצים הניכרים שהושקעו ומכל אותן חקירות שהניבו תוצאות חיוביות והסתיימו בשפיטתם והענשתם של העבריינים.
- ג. הצוות מנה אמנם כמה מהבעיות המשפטיות והקשיים האוביקטיביים הקיימים בחקירת התלונות נגד ישראלים אך לא נעשה כל נסיון לבחון ולהציע דרכים ואמצעים להתגבר עליהם או לצמצמם, כנדרש.
- ד. הדו"ח לוקה בכך שבחינת החקירות נעשתה בו על פי אמות מידה המקובלות בתחומי הקו הירוק, בלי התייחסות של ממש למשמעויות וההשלכות הנובעות מעצם הפעילות בקרב אוכלוסיה ערבית עוינת ומתנכרת והטיפול באירועים שהם פליליים לכאורה, אך טעונים מידה גדושה של רגשות לאומיים וסקטורליים, וכל זאת בכלים ובאמצעים בלתי מספיקים.

4. לסיכום

- א. מגמת התייחסות זו היא להעמיד הדברים על דיוקם במסגרת נאותה ובפרופורציה הנכונה.
- ב. בדו"ח הצוות אין הצעות תפעוליות בנושאים העקריים אותם בקש היועץ המשפטי לבדוק.
- ג. תרומתו העיקרית של הדו"ח בכך שבעקבותיו התבהרו כמה נושאים חשובים:-
- (1) הסטטוס החוקי והארגוני של יחידות המשטרה באיזורי הממשל, הכפופות למושלים והמסייעות להם במצויי אחריותם ובתחומי אכיפת החוק.
- (2) יחידות משטרה אלה נועדו מלכתחילה לספק שרותי משטרה שגרתיים בקרב האוכלוסיה המקומית; במשך השנים הוטלו על יחידות אלה תפקידים מורכבים נוספים בלא תגבור היחידות ובניית תשתית מודיעינית. יחידות קטנות אלה בצעו גם את התפקידים הנוספים בהצלחה, בהתחשב ברקע הסבוך והקשה.

- 3 -

(3) יחידות המשטרה בתחומי הממשל זקוקות לתגבור משמעותי בכח אדם ובאמצעים וכן לתשתית מודיעינית - כתנאי לשפור של ממש בביצוע תפקידי החקירה שמקורם בסכסוכים בין ערבים ויהודים ביהודה, שומרון וחבל עזה.

כ ב ר ק ה
י קרת
ראש אגף החקירות
ניצב

מדינת ישראל

משרד המשפטים

רשימת פיגועים ביהודים
שלא פוענחו
1978 - 1983

א. באזור יו"ש וחבל עזה

מספר סידורי	תאריך הפיגוע	מקום הפיגוע	פצועים ורועים	פרוס המסען
1	7 מרס 1979	גשר אלנבי	1	פיצוץ מסען תקני
2	5 מאי 1980	דהייסה/בית לחם	1	זריקת רימון לעבר קומנדק-נפצע חייל
3	26 מאי 1981	כביש העוקף/עזה	1	זריקת רימון לעבר רכב
4	14 יולי 1981	רפיח/צומת משרוע עשר	3	פיצוץ מסען תקני בידי סא"ל מוסל רפיח שנהרג
5	1 מאי 1982	בריכת שלמה- בית-לחם	1	זריקת בקבוק תבערה
6	17 יולי 1982	בית-לחם	1	רצח יהודי בשוק
7	22 נוב. 1982	שכם	1	תקיפת חושב אלון-מורה באמצעות סכין קצבים
8	14 פבר. 1983	עזה/שוק פארס	1	ירי לעבר יהודי בשוק
9	17 פבר. 1983	כביש חוצה-שומרון	1	ירי לעבר רכב ישראלי
10	3 אפריל 1983	שכם	2	זריקת רימון בכנסיית בית החולים - נפצע חייל ושומר

כודינת ישראל

משרד המשפטים

- 2 -

1	רצח יהודי בשוק עזה	1	עסקולה/עזה	1983	10 מאי	11
2	ירי לעבר סנדר ואוסובוס שהסיעו חיילים	2	ענבתא/טול-כרם	1983	1 אוג.	12
1	זריקת רימון לעבר חייל צה"ל	1	עזה	1983	12 ספט.	13
2	זריקת רימון F1 לעבר עירית שכס	2	שכס	1983	25 ספט.	14
1	הכאת תושב אלון-טורה בשוק	1	שכס	1983	28 נוב.	15
1	גלוי גופתו של יהודי תושב נחניה	1	עתיל/טול-כרם	1983	30 נוב.	16

טה"כ: 6 הרוגים
17 פצועים

כ. במדינת ישראל

6	כשעה 13:00 התפוצץ מטען באוסובוס קו 12 באיזור בית וגן	20	ירושלים/בית וגן	1978	2 יוני	1
2	התפוצץ מטען חבלה - נודג חבלן ומנהל עבודה	2	ירושלים/שכ. בקעה	1978	5 ספט.	2
7	התפוצץ מטען כרחוב דוד	7	ירושלים/רחוב דוד	1978	16 ספט.	3
1	התפוצץ מטען כלל R.D.X.	1	ירושלים/טרמפיאדה	1978	25 נוב.	4
3	פצוץ מטען תקני	3	ירושלים/רחוב צלאח-א-דין	1979	5 אפר.	5
12	פצוץ מטען תקני	12	ירושלים/מסעדת דולפיין	1979	6 אפר.	6

מדינת ישראל
 משרד המשפטים

- 3 -

פצוץ מסען מאולתר	3	כפר סבא	1979	29 אפר.	7
פצוץ מסען מאולתר	1	חיפה/חוף בה-גלים	1979	28 מאי	8
פצוץ מסען בחוף ספר	1	ירושלים/חנות ספרים	1979	3 יוני	9
פצוץ 2 מסענים תקניים	1	ירושלים/רחוב יפו	1979	19 יולי	10
פצוץ מסען	11	צומת בית-ליד	1979	25 יולי	11
פצוץ מסען	4	בית-ליד	1979	15 אוג.	12
פצוץ מסען	2	כפר-סבא	1979	15 אוג.	13
פצוץ 2 מסענים	2	ת"א/ לונה-פרק	1979	21 אוג.	14
פצוץ מסען	1	ירושלים/אבו-טור	1979	29 אוג.	15
פצוץ מסען בין 2	3	ת"א/רח' יסוד המעלה	1979	7 ספט.	16
בלוני גז		32			
פצוץ מסען בידי שוסר	2	בה-ים	1979	14 ספט.	17

מדינת ישראל

משרד המשפטים

- 4 -

פצוץ מסען באופניים	2	41	ירושלים/רח' בן-יהודה	1979	19 ספט.	18
פצוץ 2 מסענים		9	ת"א/רחוב אלנבי	1979	27 ספט.	19
פצוץ מסען באוטובוס קו 26		1	ת"א/תחנה מרכזית	1979	26 אוק.	20
פצוץ רימון צה"לי בחדר מדרגות	1		ת"א/תחנה מרכזית	1979	1 נוב.	21
פצוץ מסען		1	דימונה	1979	12 נוב.	22
פצוץ מסען באוטובוס קו 5		2	ירושלים/ככר ציון	1979	19 נוב.	23
פצוץ מסען באוטובוס קו 18		2	ירושלים/קרית יובל	1979	19 נוב.	24
פצוץ מסען		1	אסקלון	1979	3 דצמ.	25

מדינת ישראל

משרד המשפטים

- 5 -

פצוץ מסען	6	רחובות/מול המשטרה	1980	3 פבר.	26
פצוץ מסען שכלל רימון מילס 4	1	קריית-גת/תחנת אגד	1980	19 אוג.	27
פצוץ מסען בתחנה הסופית של אוסובוס קו 54	1	רמת-גן/רחוב אצ"ל	1980	23 ספט.	28
פצוץ מסען	11	ירושלים/רח' המלך ג'ורג	1980	4 דצמ.	29
פצוץ מסען	1	יפו/רחוב למרסין	1981	23 פבר.	30
נהג אוסובוס נדקר ע"י 2 אנשים בסכין	1	ירושלים/אום טובה	1981	9 מרס	31

מדינת ישראל

משרד המשפטים

- 6 -

פצוץ מסען תקני באוסובוס	4	ת"א/תחנה מרכזית	1981	29 מרס	32
פצוץ מסען	1	דימונה/חורשת בן-גוריון	1981	7 מאי	33
פצוץ מסען	1	רעננה	1981	24 אוג.	34
פצוץ מוקש	2	מושב עומר	1982	26 מאי	35
פצוץ מסען מאולתר	4	ורצליה	1982	8 אוק.	36
פצוץ מסען בסופר- מרקס	2	ירושלים/רחוב הפלמ"ח	1983	28 יוני	37
פצוץ מסען תקני באוסובוס קו 18	6	ירושלים/פצוץ באוסובוס 44	1983	6 דצמ.	38

סה"כ: 17 הרוגים
210 פצועים

מדינת ישראל

מוסד הנושפים

1

המסנה ליועץ המשפטי לממשלה

א' בסיון תשמ"ב
23 מאי, 1982

אל: היועץ המשפטי לממשלה

תנדון: חקירות חשדות נגד ישראלים ביהודה ושומרון -
דו"ח צוות העקב

1. כיום 29.4.81 מינית צוות (להלן - צוות העקב) שתפקידו לפעול בתאם לכתב הטינוי כמפורט להלן:

(א) קיימת בעיה לגבי ניתוח חקירות בקשר עם חשדות כלפי מתיישבים ביהודה ושומרון באשר לביצוע עבירות שאינן עבירות פליליות, גרידא אלא יש להן שייכות ליתמים עם המושבים הערביים.

(ב) נראה שבנינים מסויימים קיימת אי בחירות לגבי הגוף המוסמך לחקור, בוהלי חקירה ומסקנות ותחייבות מן החקירה.

(ג) סוכם כי יוקם צוות מתאם בין הגופים שיש להם נגיעה בנושא זה. הצוות יהיה מורכב מנציג היועץ המשפטי לממשלה (שישמש יו"ד), נציג המשטרה, נציג הפצ"ד ופרקליט מחוז.

(ד) הצוות המתאם יכין הצעה של בוהלים ותנחיות לביצוע החקירה, כולל נקיטת צעדים משפטיים, בקשר לעבירות כאמור.

(ה) הצוות יעקוב ויתאם לפי הצורך ניתוח חקירות ונקיטת צעדים משפטיים כאשר נמצאו ראיות לכאורה לביצוע עבירות כאמור.

(ו) מטצאי החקירות לגבי עבירות כאמור יוכאו להתלטה סופית אל פרקליט המחוז גם כאשר מדובר בעוון (ולא רק בפשע).

2. חברי צוות העקב הם פרקליט מחוז ירושלים, היועץ המשפטי למפקדה איזור יו"ש, ראש מדור תביעות כמטא"ד, משטרת ישראל, ותחיתמת מסה. דו"ח זה מוגש כיום שנה לעבודת צוות העקב ומסקנותיו הם פרי דיוני הצוות במהלך אותה שנה ותדיותו"ח שהוגשו לו במסגרת שקבעה באצעי העקב, וכן פרי נסיון - שלא צלח - להשלים מידע לאור פרסומים באצעי התקשורת.

3. ירקע לתקמת צוות העקב במכתכי מורי משפט באוניברסיטה העברית ובאוניברסיטת תל-אביב, בו הביעו את דאגתם לקיום שלטון החוק העדינה, ותעלו את בעיה "פעולות השיטור" הפרטיות של מתנחלים באיזור יו"ש, תוך פירוס שורה של אירועים שבהם, לסענת כותבי המכתב, הפרה מתנחלים - ביהידות או בקבוצות - את החוק בעבירות כלפי תושבי יו"ש, וכשלפי הטענה - ברבים מהאירועים לא היתה כלל חקירה משטרת, או

נודינת ישראל

משרד המשפטים

2

שהחייקים נסגרו בשלבי הקירה ראשונים, וזאת - לחששם של כוחבי המכתב - עקב שחלונות מקומית של המתנחלים, אבל נציגי המשטרה ותושבי הצבאי או בדרך גבוה יותר, במכתב הנזכר נאמר:

"כשמועלה חשד כי בוצעה עבירה, חייבות רשויות השלטון לחקור במקרה, לפעול לאיתורם של העבריינים ולתעמידם למשפט, תוך התעלמות מחלטת מזהותם, לארטינותם או הפניעים האישיים שהגיעו לפעול. במערכת העובדות המתוארת מועלה החשד, כי החקירה בעבירות שנעשו על ידי המתנחלים כשסחים כנגד תושבי הערביים לא נחקרו כראוי. קיים חשד של אפליה בין עבירה לעבירה ובין עבריין לעבריין. חשד זה טעון בדיקה יסודית."

בעקבות ישיבת בושתמות נציגי משרד המשפטים, משטרת ישראל וצה"ל עלת הצורך לבחון את יעילות דרכי הטיפול בתלונות נגד ישראלים ביו"ש.

4. כיום 29.4.81, תיום שבו הוקם הצוות, נדונה עתירה בבית המשפט תגבוה לצדק (כג"צ 175/81 פרשת בית הדסה, שחידון לחלן) ובעקבות בקירת חמורה שמתח בית המשפט על מודלי המשטרה בחקירת תלונות בחברון, התחייבה ומדינת, כפני בית המשפט, לפעול בתוקף למניעת הפרות של החוק והסדר הציבורי ולחקור כיסודיות תלונות וחשדות בתחום זה. בית המשפט תגבוה לצדק ידגיש במהלך הדיון ובתחלסתו כי הוא דוחה את עזירת העותרים על יסוד האימון שהוא נותן ביועץ המשפטי לממשלת ובנציגיו וברשויות הצבא, כי אכן יפעלו לשמירת על החוק והסדר בחברון, באלה:

(א) חקירה יסודית ואמיתית של כל תלונה שהוגש;

(ב) ערנות למתרחש באיזורים הרגישים כדי למנוע ככל האפשר מעשים בלתי חוקיים.

5. כפני בית המשפט תגבוה לצדק הוצגה תנחית, שנתן מפקד האיזור בדיון מפקדים מיום 13.4.81 לפיה "כל ספר חוק בין אם הוא יהודי ובין אם הוא ערבי יסופל במסגרת תחוק" וכן נאמר לבית המשפט כי ניתנו הנחיות בנושא זה על פי תוראתו תאישית של שר הבטחון. כיום 6.5.81 מנתח מנהלת מח' הבצצ"מ אל כל תרשויות תנוגעות בדבר והדגישה את מחויבותן להקמיד תקפדת יתרת שתתחייבויות ככל תנוגע לשמירת החוק והסדר אכן תקוימנה במליאן.

בעקבות מינוי צוות תעקב תביע ראש תממשלת את נכונותו לתורות, באמצעות מזכירו הצבאי, למחאט הפעולת כשטחים ולמקד איו"ש כי יפעלו בתחום תאמור באופן תקיף למניעת הפרות של הסדר הצבירי ותחוק וכי ישתפו פעולה עם הצוות תאמור (מכתב היות"מ לממשלת מיום 31.4.81). תוראת ברוח זו אכן הוצאה לרשויות תנוגעות בדבר (מכתב תא"ל א. פורן מיום 3.5.81).

6. מנתח צוות תעקב תיתה לוכסית ככל האפשר, שתודיות בגין עבירות שעברו ישראלים באיו"ש (בין שתם אזרחים ובין שתם אנשי צבא) נגד תושבי תאיזור תערביים יחקרו במתירות, כעניניות וביעילות, מתוך תהנחה תבססית כי יכולתו של הצוות לפעול כגוף מתאט מיתנית כראש ובראשונה כמידע שוסף ומקיף על תנעשה בתחום טפולו, תציב לעצמו צוות תעקב יעדים אלה:

(א) גיבוש נהלים למעקב שוטף אחר התלונות ודרך הטיפול כתן בדרג המטה הארצי של משטרת ישראל והיועץ המשפטי למפקדת איו"ש ודרכי הדיווח לצוות המעקב;

(ב) בקרה מדגמית של דרכי הטיפול ואיכות החקירה בכלל התלונות שהוגשו באזור איו"ש בתקופת נתונה בעבר;

(ג) קבלת דווח שוטף על התלונות שהוגשו במהלך פעולת הצוות ובחינת נהלי הטיפול המשטרתי, משכו ואיכותו;

(ד) כחינת איכות החקירה ותוצאותיה על פי הערותיהם של פרקליטי המחוז, שאליהם הועברו התיקים, בתאם לנוהל שקבעת הועדה.

(ה) מעקב אחר דיווחים בעתונות ובאמצעי התקשורת האחרים המעלים חשד של עבירות וייזום חקירות, אף בהעדר תלונות.

יש להדגיש כי לאור כתב המינוי לא ראה עצמו צוות המעקב כגוף אוטונומי אלא כגוף מעקב ותיאום. הצוות לא ראה מסמכותו להתערב בחקירה עצמה, אלא במידת שראת צורך לתורות על השלמת חקירה. עם זאת פעל הצוות כתבוח שלעצם המעקב תחינת השלכות על תגופים האוטונומיים, שבידיהם סמכויות החקירה.

7. יובחר מלכתחילה כי טגמת צוות המעקב לדאוג למיצוי חקירה גם בהעדר תלונות, תוך הסמכות על מידע הנשיא מסקורות חיצוניים לרשויות החוקרות (עתונים, מידע תגביע לעובדי המשל, עתירות בית המשפט הגבוה לצדק) לא עלתה יפה, מחמת אילוץ שונים שעמהם נאלץ הצוות להתמודד. הפעילות בתחום זה היתה, איפוא, ספורדית, אולם די היה בה כדי לתצביע על אירועים שלא נחקרו עד לתערבות הצוות וכן על כך שדווח תרשויות החוקרות לצוות לא היה מלא כל צרכו. באין יכולת להעריך האם תליקויים בדווח היו חריג או פגם משמעותי - פעלת הועדה בבדיקתה סנקידת מוצא של חלקיות, שאינה תורמת לבטחונה המלא כאשר לקריאת תמונת המצב, ויש, איפוא, לקרוא את מסקנותיה על רקע הסתייגות זו.

8. כשל חלוקת הסמכויות הקיימת פעל הצוות לבדיקת שתי מערכות: המשטרה כמערכת אחת, הממונה אוטונומיית על ספירת תחוק ותסדר באיו"ש ומצ"ח, כמערכת שנית, הממונה על חקירות בתלונות נגד חיילים. מסצאי צוות המעקב לתייחסו לשתי מערכות אלה כנפרד, אם כי הניתוח המצביע על תבעיותיות שכפיצול שבין שני גופי החקירה הוא טכנת משותף לשתי אלה.

9. חקירות מצ"ח

א. תיוה"ש לאזור איו"ש, שהוא חבר צוות המעקב, קבל על עצמו לרכז באופן שוטף את הדווחים על חקירות מצ"ח, לעקוב אחר התפתחות החקירה ולדווח לצוות באופן עיתי.

הועדה קבלת דווח על אירועים שהאריך האחרון בהם אוקטובר 1981 (ביניהם מוח, גרימת נזק לרכוש, תקיפת וגניבה) ועל כ-15 אירועים שהתרחשו בחודשים מרץ אפריל 1982 (כולם על מות ופציעה כתוצאת מירי). יש, איפוא, סער דווח לתקופה של כ-4 חודשים, וקשה להניח שכמהלכם לא נרשם אירוע המצריך חקירה. העובדה שמאוקטובר 1981 ועד האריך כתיבת דו"ח זה (למעלה מחצי שנה) ולא דווח כל אירוע מסוג שאינו קשור בשימוש כנשק או לא נפתח כל תיק כזה מעוררת חסיחה כשהיא לעצמה.

מדינת ישראל

משרד המשפטים

4

ביום 11.5.82 בקש צוות המעקב לקבל דיווח על חקירת שורה ארוכה של פגיעות כגוף ובגנש כתוצאה מירי, שפורטה בכתבה בעתון העולם תחת מיום 5.5.82. הדיווח המייחס ל-15 הארועים הנזכרים לעיל, שמתוכם כ-11 תיקים טרם הסתיימה החקירה. חלק מתארועים שצויינו בכתבה האמורה לא צויינו בדו"ח ושאלה אם אכן ארעו והאם נפתחה חקירה בגינם עדיין בכירור.

בעת כתיבת דו"ח זה הגיע לידיעת יו"ר הצוות העתק מתלוננות המזעזעות שהגישו אנשי מילואים ביום 16.5.82 לפרקליט הצבאי הראשי. בשלב זה אין כוונה להתייחס לדברים לגופם; על פי חוראת הפרקליט הצבאי הראשי נפתחה חקירה ויש לקוות שהדברים העולים מהם יחקרו. אולם העובדה שלצוות המעקב לא דווח על אף אחד מתארועים הנזכרים בדו"ח מעמידה בסימן שאלה את יכולתו של הצוות לבבש לעצמו תמונה מצב המשקמת את המציאות בשטח.

יצויין שכל שרכים ארועי הפגיעות כתוצאה מירי קשה יותר על הצוות כדיקח תיקף הדיווח הנמסר לו, ובתאם לכך גם החערכה בדבר היקף התלוננות שנחקרו.

ב. ניתן לתבחין בין אירועים שהעדר תלוננה בתם עשוי לשמש עילת לאי סיפול (עבירות פליליות רגילות) לבין אירועים, שעל פי הכללים הנקוסים בידי הצבא מחייבים חקירה (פגיעות כתוצאה משימוש בנשק). לגבי שניהם, ובכפוף לסייג של חנות הדווח החלקי, ניתן לוטר כי ככלל נחקרות התלוננות נגד חיילים, עובדה שהיא פועל יוצא של האינטרס המשמעי שיש לצת"ל בשמירת החוק על ידי חיילים. אולם עם כתיבת הדו"ח, משהובאו לידיעת צוות המעקב התלוננות האמורות מיום 16.5.82 וכל עוד לא נבחנו - אין צוות המעקב סבור שביכולתו לקבוע קביעות בתחום זה. אמנם יש להניח שתפגעים באירועים נשוא התלוננות לא התלוננו, וזוהי הסיבה שלצוות לא הגיע דווח על תלוננות, אך נראת שלענין זה התבחנה בין אירועים שעליהם תחת תלוננה לבין אירועים המצדיקים תלוננה היא תבחנה פורמלית. החשש הכבד שטא פועל צוות המעקב כחלל מבחינה הכרת המציאות בשטח מחייבה אותו להינע מקביעת מסקנות שיש בתם הערכה ערכית.

עם זאת רואה צוות המעקב לנכון להעלות את אלה:

(1) לענין חקירת פגיעות כתוצאה מירי - הצוות לא ראת מיכולתו להעביר בקורת ענינית על החלטת פרקליט צבאי כאשר לשאלה האם השימוש בנשק היה כותאם לתוראות הצבא והאם הנסיבות מצדיקות העמדה לדין, שכן מעורבים בהחלטה זו, כאופן סכעי, שיקולי מדיניות של מתיחה באש שאינם מסין שיקוליו של צוות המעקב.

עם זאת - הדווחים שנמסרו לצוות העלו ריבוי מקרים של פגיעה כראש או באיזורים עליונים של תגוף (כתבול מפגיעה ברגליים).

צוות המעקב כדעה שיש מקום לליכון מחודש ומקיף בסוגיה זו. בין השאר טומלץ לבחון מחדש את התוראות המתיחה באש, את דיוחי התוראות שבע"פ והתאמתם לנהלים שככתב ואת התוראות המתיחה באש באירועים מיוחדים ולנסות להסיק מסקנות מתבקשות מהפער שבין רוח התוראות לבין הוצאות יישומן. כן מוצע (לאור העובדה שהיו חקירות מצ"ח שנפתחו עקב פרסומים באמצעי התקשורת) לבחון את התוראות בדבר

חובת דיווח על כל שימוש בנשק כלפי אזרחים (גם ללא נפגעים) ואת יישומה בפועל של חובת דיווח זו.

(2) במרבית חקירות מצ"ח מתעוררת שאלת השניות בחקירה, תגובת מכך שמצ"ח חוקרת חיילים בלבד ואילו לצורך חקירת התושבים המקומיים (נפגעים או עדי ראיה) היא נעזרת במשטרת ישראל. התוצאה מסיטה זו היא שמתלוננים ועדים בחקרים על אירוע זמן רב לאחר אירועו (לפחות כחורש) ולשיטה זו השלכת ישירה ומידית על משך זמן החקירה ועל תוצאות החקירה (היכולת לאתר את העדים, שיכתת פרטים, האפשרות לזהות אנשים וכו'). סמצאים שהגיעו לידיעת הצוות מעלים את החשש שישת פיצול החקירה יש בה כדי לפגום באופן ממשי באפשרות לתגוע לתוצאות משמעותיות בחקירה.

(3) שניות מסוג אחר עולת כתיקים בתם מעורכים אנשי מג"כ, הנתונים לשיפוט משמעותי נפרד. (יצויין כי צוות המעקב לא קבל במהלך עבודתו כל דיווח על חקירות מג"כ בתחום זה). חקירה נפרדת של אירועי ירי שלא בשיתוף עם מצ"ח ושלא מתוך התאמה שיקולי מדיניות באשר למסקנות ולתעסודת לדין יש בה פגם ומתקש דיון מקיף אף בנושא זה.

(4) מרבית הדוחות על ירי, שהובאו בפני הועדה, התמכו על חקירת החיילים בלבד, וזאת לא רק כשל הצורך להעזר בחקירת המשטרה, אלא גם, וכעיקר, כשל מעורבותם של הנפגעים או עדים פוטנציאליים כידוי אבנים או כמהומות וחששם להסתכן כשל העדות. לעדים אלה אין טובטוח חסינות מפני העמדה לדין. התכרעה האם השימוש בנשק היה כהתאם לכללים שהקבלת, איפוא, לרב לפי גירסתו של צד אחד לאירוע בלבד. הדבר מעורר קושי, שיש לתת עליו את הדעת, אם כי התשובה אינה נשוטת כלל ועיקר. קושי זה הוא מרכזי אחד בכעיה הרחבה יותר של היכולת לתגיע לחקר האמת באירועים מסוג זה. משנה חשיבות יש לקושי האמור בחקירת מקרי מות שכתם, לאור התוצאה החמורה, יחכן שימחויבות לתגיע לחקר האמת מחייבת מאזן שיקולים שונה.

(5) אשר לסיב החקירה והמסקנות שבקבוצתיה - עבודת צוות המעקב התמקדת בעיקרה בבחינת סיב החקירה המשטרית, וככלל הסתפק הצוות במעקב אחר החלטות הפרקליט הצבאי. במקרה אחד, בו סבר הצוות על פני הוברים כי מסקנות הפרקליט מעוררות ספקות (תלונה על תקיפה ופציעה) בקש הצוות את התיק, ובחינתו העלתה כי ניתן אימיו לגירסת החיילים למרות שזו לא התקבלה על הדעת ובסיבות הארוע תמכו בגירסת המתלונן. התיק הוחזר לרשויות הצבא להמשך סיפול.

אירוע נוסף שהגיע לידיעת הצוות כעקבות בדיקת תיק שסטרה (פ.א. 305/81) שנפתח עקב תלונה על גרימת נזק לאוטובוסים ברסאללה, מצביע על כך שהמשטרה פנתה למצ"ח משום החשד שהמזיקים הם חיילי מילואים. מתיק המשטרה עולה כי מצ"ח לא חקרה בענין, לא מיזמתה ולא כשהוף עם המשטרה. בתיק החקירה מצויה תרשומת לפיה ... "מצח לא עזר בעבר כרוכ החקירות" (תיק זה, שהגיע לידיעת הצוות רק לאחרונה ילמד לצורך הפקת לקחים בין השאר בדבר שיתוף הפעולה בין מצ"ח למשטרה).

מדינת ישראל

משרד המשפטים

6

אין בידי צוות מעקב נתונים להאביע כי הפגמים שלעיל יש בהם כדי לתעיד על הכלל. אולם תקשיים המיוחדים, שהוזכרו לעיל, המאפיינים את חקירת מצ"ח בשטחים ובעיקר פיצול חקירתו של אירוע בין מצ"ח למסורה וחצורך בתאום פעולה הדוק בין שני גופים אלה מחייבים לדעת הצוות מעקב שוסף שיש בו בחינת מדוקדקת יותר לגופם של דברים.

10. חקירות המשטרה

א. ראש מדור תביעות כמטה הארצי, משטרת ישראל, שהיא חברת צוות המעקב, קבלה על עצמה את המשימה - הלא קלה - לרכז באופן שוטף את הווחים על אירועי תלונות וחקירות באיזור יו"ש (באמצעות ראשי לשכות החקירות בנפות יהודה ושומרון), לעקוב אחר התפתחות החקירה ולדווח לצוות באופן עיתי.

ב. הועדה בחנה כ-70 אירועים, שנכללו בדווחים, והם נסכו סביב פגיעות בנפש (מיעוט מקרים) איומים כנשק, איומים, השגות גבול, תקיפות, גרימות נזק לרכוש והפרות סדר. מתוך 70 התיקים, כ-15 העלתה החקירה תוצאות והם הועברו לתביעה בתמצית להעמיד לדין. לעומת זאת מתוך ת-70: 33 תיקים נסגרו ובעשרים תיקים הטיפול טרם הסתיים (מתוכם 4 שבהם לא אותר חומר החקירה). מכין התיקים שחסיפול בהם טרם הסתיים רק 5 הם מחדשים מרץ ואפריל. לעומת זאת כיתרם נמשכו החקירה למעלה מחצי שנה וחלקם אף למעלה משנה (10 תיקים באירועים שארעו בחדשים אפריל עד מאי 1981 ו-4 שהאלו בחדשים נובמבר ודצמבר 1981).

הנסיון מלמד שחקירות ממושכות מהסוג האמור אינן עשויות לתניב תוצאות, וניתן אם כך לוטר שמתוך 70 התיקים האמורים נסתיימו 53 בלא כלום.

מתוך 33 התיקים שנסגרו, כמחציתם נסגרו מהסיבה עברייין לא נודע (על"ן), 5 כשל חוסר הוכחות, 7 כשל העדר אשמה, 3 כהעדר אינצרט ציבורי.

צוות המעקב לא ברק את מכלול התיקים לגופם, אולם בדיקה ספורדית העלתה 15 תיקים שבהם החקירה נראתה לצוות כושלת, או שהיו בה פגמים של ממש, חלקם מאלה שחסיפול בהם טרם הסתיים וחלקם שנסגרו בעקבות חקירה כאמור.

עוד יש להעיר כי במספר מקרים לא נפתחה חקירה, אלא בעקבות פניח הועדה (ועל כך ידובר להלן) וכי במספר מקרים נמצא כי הדווח לועדה היה לקוי (כ-10 מקרי תלונות שלא נכללו בדווחים) או שהיו וריגים מנהלי הטיפול שקבע צוות המעקב (כ-6 תיקים).

ג. את ממצאי צוות המעקב יש לקרוא בכפוף לשני סייגים אלה:

(1) ררכי החקירה וטיבה ניתנים לכחינה ערכית אטינה רק תוך השואת פעולתן של הרשויות החוקרות במגזר בחינה הצוות עם פעולתן במגזרים אחרים באיו"ש וכן עם פעולתן בישראל (השוואה שהיתה מעבר ליכולתו של צוות המעקב).

(2) לא ניתן להעריך את סיכ פעולתן של הרשויות החוקרות בלא שיוכא כחשבון אילוצים מהסוג המקובל כגון מחוסר כחה אים, רמת החוקרים, סדרי עדיפויות, קשיי שפת, אוכלוסית ערכית עוינת וגורמים אחרים, שאין בינם לשאלת מיהות המתלוננים והנלונים ולא כלום, ויש בהם כדי לשמש נימוק לאיטיות בחקירה, כשל חקירה או סגירת תיקים שחקירתם לא מוצתה.

מתעולה במקובץ ממצאי צוות המעקב, ניתן להסיק במידת רבה של כנחה כי יש במסמכים שבדו"ח כדי להצביע על חמונת מצב שאינה ניתנת להצדקה או להסבר תוך הסתמכות על אילוצים כלליים בלבד, והמגלה כאופן ברור מאפייני רקע מיוחדים ובעייתיות קשה תגזרת ממאפיינים אלה.

ד. הקביעה שלעיל מסתמכת על אלה:

(1) היחס בין כלל התיקים לבין אלה שנבדקו בלא תוצאה של העמדת לדין ואחוז סגירת התיקים מסיבת על"ן.

(2) בתיקים רבים נמשך הטיפול משך זמן בלתי סביר בלא שיש לב לרגישות נושא החקירה, כחומרה יתרה רואה צוות המעקב את קצב החקירה האיסי (ואת קצב הדיווח) באירועי מות כתוצאה מירי. עוד יצויין כי גם באותם מקרים בהם התחייבה פרקליטות המדינה בפני בית המשפט הגבוה לצדק על חקירה יעילה - לא תועילו מאצעי צוות המעקב לזירוז הטיפול.

(3) המקרים שלהלן, שהם תבולטים מבין אלה שבדקה הועדה, יש בהם כדי לניוט את המסקנה האמורה ממישור ההערכות למישור העובדות. פרוטם יובא כמה, שעשוי להראות כהרחבת יתר, וזאת משום שיש בהם, כשהם לעצמם, כדי לפרוש, ללא תוספות הסברים, את יריעת הרקע והמאפיינים ואת הניגודים שבין התחייבות לבין המציאות.

א. פרשת בית הדסה (כג"צ 175/81)

(א) ביום 29.4.81 נדונה בבית המשפט תגביות לצדק, בין השאר, סענת העותרים, שהחזיקים בבית הדסה בחברון מתנכלים לתושבי העיר, בעיקר לאלה שבקרבת מקום, כשטרתם המוצהרת והמשתמעת היא להפחיד ולתרוקן תושבים כדי לממש את זכותם להתישב בחברון. בית המשפט מצא ככבדות משקל את התלונות בדבר תריסת חלק מהחקרה של תניה בבית הדסה שהוחזקה בידי אחד העותרים כדייר מוגן. אמר בית המשפט:

"כתלונותיו של העותר בפני בית המשפט נאמר שלמחרת חג המורים מצא שהתקרה התמוטטה. "ההסבר" שניתן לו על ידי יושבי הקומה מעליו היה שזו תוצאה מקרית מריקודים לרגל החג. לכתחילה הטס העותר את התלונן. אחר כך הדיגיש שעט תיקון תבזק יעבור על החקירה לסדר היום. ברט, למחרת (כתלונה נוספת במסגרת) מסר שגם הסחורה נעלמה. הוא תוסף וספר שיושבי הבנין דחפוהו ותאיצו בו למסור את החנות לחזקתם, בטענה שבעבר היה זה חדר המדרגות המקורי שהוביל לבית הכנסה. תלונה זו, שהיא רצינית בעינינו לא זכתה לטיפול טהאים, מטתבר מתודעת המשיכים כי לאחר שהתקרה תוקנה התיק נסגר. ההסבר, כאילו נקשו בדרך זו להרגיע את תרווחת, רחוק מלהניח את הדעת."

מדינת ישראל

משרד המשפטים

9

וחוסיף בית המשפט ואמר: "אין ספק שתפקידו העיקרי של הריכוז בשטח מוחזק הוא לשמור על החוק והסדר. זאת עליו לעשות גם בהקשר כל תלונה מצד תושבי המקום, אולם בד בבד חשוב להבהיר לתושבים זכותם וחובותם להגיש תלונה כל אימת שמתנכלים להם, לעמוד על כך שזו תבדק וכן שינקטו צעדים המתבקשים מן המסגרות שיוסקו.

רק משהצגתה בפנינו פרקליטתם המלומדת של המשיבים שתיק החקירה בענין החנות נפתח מחדש וכי נתנו הוראות לשיטתם במלוא כובד הראש להפרות הסדר הטוב, שוב לא ראינו מעט לתוציא צו על תנאי בנושא התלונות. רוצים אנו להאמין שמענה יהיה המיפול יעיל וכי העבריינים יועמדו לדין."

כיהת'ש דחת את הבקשת על סמך הצהרת ב"כ המדינה 'שננקטו צעדים כדי לתבטח שמירה על החוק והסדר וכי תלונות התושבים נגד המחזיקים בבנין "הדסה" יטופלו בהחלפות וביעילות.

(כ) בימים 6.5.81, 25.5.81 ו-26.5.81 פנתה מנהלת מח' הבגצי"ש בפרקליטות המדינה לכל הגורמים הנוגעים בדבר, לרכות מתאם הפעולה בשטחים, מפקד איזור יו"ש וראש אגף החקירות במטה הארצי, משרת ישראל, והפנתה השומת לבם לתערות בית המשפט, לבקורת באשר לחקירה ולתחייבות המדינה בפני כיהת'ש לתשיך בחקירה.

עוד יש להעיר כי לפני תחילת הבג"צ פנה פרקליט המדינה אל ראש אגף החקירות במטה הארצי ובקשו לחקור בתלונות המתלוננים בהגישו כי הנושא הוא בענינו בעל חשיבות מירבית (מכתבו מיום 14.4.81).

(ג) יטה עלה בגורל החקירה?

ביום 1.6.81, חודש לאחר התחייבות שניתנה בבג"צ, הועבר תיק החקירה לפרקליטות בצרוף דו"ח הסיכום של רפ"ק קליג' (רל"ח יתורת). דו"ח לא התייחס לנקודת העקריה, אותה נחקשה המשטרה לחקור, היינו האם נעברו עבירות מליליות מצד ואחרים כשל חקירה ושגת גבול מלילית בקשר לגרימת הנזק בחנות. כאותו דו"ח תלה רפ"ק קליג' את המנעות המשטרה מחקירה מקיפה בסמוך לאירוע בהוראת מושל חרוון למפקד חנות חרוון. לעומת זאת, לא היה כדו"ח האמור כל נסיון לקבוע מטצאי חקירה בקשר לסענות המתלונן. כן לא היתה בו קביעת עמדה ביחס לשאלה כאם ניתן לתאשים מישהו בעצם גרימת הנזק ובדבר אמינות הטענה שהנזק נגרם כתוצאה מרקודים.

במכתבו מיום 21.6.81 אל ראש אגף החקירות במטה הארצי מציין פרקליט המדינה כי אינו משוכנע כלל וכלל אם נגבו בנקודות אלה כל העדויות שבאופן סביר ניתן היה לצפות שייגבו.

מדינת ישראל

משרד המשפטים

10

התיק הוחזר למשטרה להשלמת חקירה וחזר רק בחודש פברואר 1982, כלומר 8 חדשים לאחר שהועבר למשטרה להשלמת החקירה (וכשנה פחות חדשים מאז הורה בית המשפט הגבוה לצדק על חקירה עניינית).

(ד) יהיה זה מן העניין לצסט כאן את מסקנותיו של פרקליט מחוז ירושלים, שאלו הועבר התיק לאחר השלמת החקירה. במכתבו מיום 1.2.82 סזכ:

מתיק המשטרה עולות העובדות הבאות:

יום שישי ה-20.3.81 היה ערב פורים. רפד חברוני, אשר לו חנות מתחת לבנין בית "הדסה", סגר את חנותו בשעה 11.00 כמנהגו בימי שישי. בבואו לחנות למחרת בבוקר גילה בחקרה שמעליה, המשמשת רצפת לבית הדסה, חור בגודל 1.1/2 מ'. הרפד ניגש למשטרה להגיש תלונה ולאחר כרוור עם הממשל הצבאי הוכרז שביום שישי כלילת "ידקדו" בבית הדסה לכבוד חג פורים ונוצר החור. התקרה דווח לממשל הצבאי עוד ביום שישי כלילת ע"י וסוכם כי חזק יתוקן ותרפד יפוצה. הרפד הלך אותו יום לראש עיריית חברון ושם נאמר לו שיתחיל כינתיים לתקן את התקרה. על מנת לתמוך בחקרה הביאו הרפד ובנו כרזלים וחלול בעבודתם. אז נפתח הדיקס, שהוסם על תחור שנוצר, ו אמר להם להפסיק לעבוד עקב קדושת השבת. כצאת השבת חזר הרפד ואז בחיותו סמוך לחור נפתח הדיקס שנית ו הורה לו להפסיק לעבוד ודחף את ידו דרך הכור לכוונו של הרפד ואצבעו של מגעה בקצה עינו הימנית של הרפד שהחל דומע אך לא בפגע ולא תוצרך לשום ספול רפואי.

בחצות הלילה ביקר קצין מחטמסל בבית הדסה וראה שכל התקרה כבר קרסה וחברת צעירים מפגים את תחנות. לשאלתו מה פשר הדבר הודיעו כי התקרה התמוטטה והכותנה שבחנות עלולה לתלכלך לכן מוציאים אותה. כשעתיים וחצי לאחר מכן בעקבות הודעה שדלת החנות פתוחה נגש אותו קצין לשם וראה ש אמר לקצין שהוא חוזת עכשו בתודעות הישוב היהודי בחברון.

כיום ראשון כאשר בא הרפד לחנותו וראה שהיא ריקה, חסרת תקרה, אך עם גרם מדרגות, ותשיב כפתח החנות והחל לבכות את סר גורלו. 3 אנשים תמוטים מבית הדסה שזהותם לא הוכררה נגשו אליו יחד עם ובקשותו לפנות את עצמו מפתח החנות. כאשר ענה לתם שזו חנותו דרכו שלושה הבחורים על רגליו ודחפוהו החוצה ויחד תרימוהו ותניחוהו או זרקוהו החוצה. בנו שהגיע כעת כיצוע הפגוי, נדחף אף הוא כחוצאת מדחיפה זו כואבת לו ידו השמאלית. אז נגש הרפד למשטרה והתלונן רשמית. כחלונה זו מוסר הרפד כי התקרה נזוקה כפי שנמסר לו לפי עקב רקודים, וכי הוא יפוצה. אך כאשר בא למחרת ראה שכל התקרה הרוסה ושלושה בחורים שיכול לזהותם דחפוהו החוצה.

לאחר שהוגשה תלונת זו היבטת הן מהממשל והן מהמסורה שימצב יוחזר לקדמותו כמתירות האפשרית ואכן הכל תוקן כמתירות מירבית וכל מה שנשכר או שתוקן או שהחלף כחדש. אמילו רצמו לו במקומות שקודם לא היה ריצוף. הצדק היחיד שנותר הוא שהכותנה הטובה נתערכבה עם הלא טובה...

מפירוט העובדות הנ"ל עולה כברור מעורבתו של הן כמה שקרה לתקרת החנות והן כמה שקרה לבעל החנות. קשה לתניח שאכן תחזר כחקרה נגרם ע"י הרקודים הטוערים אם כי שאלה היא אם נתן לתוכיה כבית המשפט שהחזיר נגרם ע"י מעשה סכוון יכן שיד היתה כמעשה. אותו קושי נעוץ גם "בתמוטטות" התקרה...

תראיות באשר לתקיפות הן חזקות יותר אם כי גם כאן קיימים קשיים...

(ח) כטופו של דבר החליט פרקליט המדינה ב-8.3.82 כי: "בתחשב בקשיי ההוכחה וביתר נטיבות המקרה, כגון העובדה שהמטלונן פוצה ביד רחבה ואינו כנראה מעוניין בפתיחת הפרשה מחדש, נראת לי, כי מן הדין לסגור חיק זה."

(ו) נראת כי הדברים מדברים כעד עצמם ויש מקום לחשוב כי העדר סיפול ראוי מיד עם קבלת התלונה חרם גם הוא לכך שהסדר והחוק לא סוצו כענין זה.

אולם דבר התסור ביותר שראוי לחצביע עליו בהקשר זה, הוא האסור כמטכבו אל רפ"ק קליג' מיום 1.6.82 לפיו חורה מושל הכרון למפקד ותחנת הכרון שלא לחקור. בהוראת זו של המושל שלא לספל במקרה נאחז רל"ח מטה נפת יהודה לתצדיק את טודל המשטרה.

עוד יש לציין כי רל"ח יהודה, שדווח לצוות תצקב על הקירת בית הדסה אמר כמפורש כי בנושא זה היה קשר של שתיקה, וכי לא נחקרו כל האצשים שניתן היה לחקרים.

כ. פרשת התלונות נגד

(א) הפרשה נסכה סכיב תלונות על חשנת גבול, איומים כיריות וסגירת דרך. התלונות כווננו כלפי אדם בשם, שהוא תושב אזה התתנחלויות באיו"ש ואינו נושא תפקיד רשמי כלשהו. כעקבות העתירה שהוגשה לכג"צ נערך כירור והתברר שאותו אדם תעלה דחפור לשטח בלי כל אסמכתא חוקית או הוראת ממפקדת האיזור. כן תוכרר כי נגד אותו אדם תוגשו כעבר תלונות על מעשים חמורים ביותר, שתושבי המקום סענו כי בצע, ונפתחו נגדו תיקי חקירה משטריים. התלונות נסכו על ארועים שארעו כחדשים פברואר ומרץ 1981.

מדינת ישראל

משרד המשפטים

12

(ב) ביום 7.4.81 כתב היועץ המשפטי לממשלה אל ראש אגף החקירות במסגרת ישראל ובקש להורות על ניתול חקירה מסורתית בשל חשד לביצוע עבירות על ידי אותו

(ג) ביום 27.5.81 נשלח מכתב תזכורת למסגרת מטעם צוות המעקב.

(ד) תיקי החקירות הועברו למחלקת הבג"ם כפרקליטות המדינה כלי שהסתיימה החקירה ובלא הטלחות ועל כן הוחזרו שנית למסגרת לסיום החקירה.

(ה) ביום 19.6.81 נשלחה תזכורת נוספת למטה הארצי מטעם צוות המעקב.

(ו) ביום 2.9.81 החזיר ראש מדור התביעות במטה הארצי את תיקי החקירות לר"ח שומרון בציון שהחקירה לא תושלמה ותוך פירוס הצעדים שיש לנקוט לחלמה החקירה. (בדיקת זכויות קנין, שבילים, וכו').

(ז) ביום 6.9.81 סגר ר"ח שומרון את אחד התיקים בנימוק על"ן (בניגוד לנחל שקבע צוות המעקב למיז היה עליו להעביר את התיק לפרקליט מחוז).

ביום 29.10.81 הועברו 5 תיקים לפרקליטת מחוז המרכז כהמלצה לסגירת (צוות המעקב בקש מפרקליטות המחוז לדעת את נימוקי הסגירה אך עד היום לא נודעו לו הנימוקים).

2 תיקים הועברו האחד לחובע הצבאי בשכם והאחר לבי"ם שלום כסול כרם וב-3 תיקים טרם הושלמה החקירה עד לכתיבת דוח זה, דהיינו שנה ושלוש חדשים מאז האירועים. המיכה שנמסרה לצוות להצדקת אי השלמה החקירה היא השתנה למוזד מיו"ש (השעה חדשים מאז שהתיק הועבר לר"ח שומרון לצורך כיצוע ומדידות).

ג. טרשת קדומים (בג"צ 430/81)

כענין זה כתבה מנהלת מח' הבג"ם ביום 25.9.81 אל ראש אגף החקירות כמטה הארצי כלהלן:

1. לכית המשפט תגובה לצדק הוגשה עתירה בה סוענות העותרות כי הן כעלות מקרקעין בכפר קדום שבאיזור יהודה ושומרון, וכי אדמותיהן היו זרועות ונטועות עצי זית. כן סוענות העותרות כי בחודשים מאי ויוני ש.ז. נעקרו כ-300 עצים במקרקעין הג"ל וכוצעו מעשי השגת גבול וגרימת נזק לרכושם. עוד סוענות העותרות כי הוגשה תלונה למסגרת ישראל על המעשים הג"ל, וכן כי היו פניות בענין זה גם לבג"ם המשל.

2. לצורך הכנת החשיבה לבג"צ בקשנו לכרר את העובדות וכישיבה שקיימת לצורך זה השתתף גם ראש משרד חקירות בגפת טול כרם ממ"ש שלו. קצין המסגרת הג"ל הציג בפני את תיק החקירה שנפתח בענין הבדון.

3. מתוך עיון בתיק החקירה מתברר כי אכן הוגשו תלונות למשטרה סול כרם בענין נשוא העתירה, וכי חקירת המשטרה העלתה שאכן נעקרו ונגדעו מאות עצים ובוצעו מעשים בלתי חוקיים ביחס למקרקעין שהעותרות סועגות לזכויות בהם. תיק החקירה נסגר מן הטעם ש"העבריינין לא ידוע".

4. אף כי ידועים לי הקשיים הרכיים הכרוכים בזיהוי ובאיתור העבריינים בעבירות הקשורות בהתנכלות לתושבי אזור יהודה ושומרון כבר התרענו לא פעם על כך שיש לעשות כל מאמץ כדי לנסות למצוא את החקירה ולגלות את העבריינים (זכורת לך בודאי פרשת בית הדסה כחברון).

5. בענין נשוא העתירה תבוכחית יהיה עלינו להטכיר לכב"צ מתן הפעולות שנעשו לטיפול בתלונות שהוגשו הן למשטרה והן לממשל הצבאי. לכשעצמי אני בדעה כי ניתן היה לפחות לנסות להביא לידי זיהוי אחד מן העבריינים העיקריים בפרשת שכן המתלונן בתיק המשטרה נתן תיאור של אדם אשר איים עליו יום לפני שבוצעו המעשים, וכמו כן בעת שתחקר המשטרה סייר במקום מצא כשטח הגדול את אחד ותתיישבים מקדומים. יתר על כן לפי הטענה גם עבר במקום טרקטור וניתן לכרר סי העסיקו. לפיכך בקשתי מראש משרד חקירות סול כרם כי תתיק יפתח מחדש לשם השלמתו.

תבני רואת לנכון לחזור בתודמנות זו על כך שיש להנחות את האחראים לחקירות באזור יהודה ושומרון באשר להשיבות שיש לפעולות חקירה ומיועדות לגלות את האחראים למעשי אלימות ולהפרות הסדר באזור.

אודה לך איפוא אם תורה לתעביר אלי בהקדם את מטצאי החקירות ודו"ח על הפעולות שנעשו בעקבות החקירה, שכן העתירה קבועה לשמיעה בבית המשפט תגבות לצדק כיום 16.11.81."

תתיק חזר להשלמת חקירה, ועל אף האינדיקציות, שיכלו לכאורה לשמש כבסיס לזיהוי החשודים, הוחזר תתיק מהשלמת החקירה כלעומת שבא ותועבר לאתר חדשים רכים לפרקליטת מחוז המרכז, בהשלצה לסגרו. ניתן להגיה כי חלוף הזמן והעדר חקירה ענינית בסמוך לתלונה הם שחסמו את האפשרות להביא את החקירה לכלל מיצוי.

7. פרשת יחסי שילת וכפר קרית

(א) בחודשים ספטמבר ונובמבר 1981 תתלונן עו"ד חורי כשם תושבי כפר קרית כי מרשיו מגורשים בכח מאדסיותיהם ע"י מתחללי שילת אשר תמסו חזקה בקרקעות מרשיו וחשיגו גבולם, שלא כדין ותוך ניצול נשק ואיומים כנשק.

במכתבו לסגן היו"מ"ש במפקד איו"ש מצייני עו"ד חורי כי בעבר תוערכ הממשל להחזיר את הטעב לקדמותו, לאחר שתלונותיו על השגת גבול נמצאו מוצדקות ותוא מוסף:

"כיום 5.11.81, ולאחר שהודעתם לי כי המתנחלים בשילה אינם כסופים לכם וכי אינכם יכולים לחייבם לצאת את השטחים שהשיגו את גבולם, ולאחר שהודעתני לכם כי בעבר פנו מרשי למסרת בתלונה בענין אך המסרת לא פתחה תיק והפנתה אותם לממשל הצבאי, שלא עשה דבר בנדון, הצעתם לי לפנות בשנית למסרת בתלונה וכי מצדכם תדאגו כי המסרת תספד בנדון כמחוייב על פי החוק, פנו מרשי כיום 5.11.81 והגישו תלונה ובו כיום התקשר אלי תחוקר מר חלים עאט ממסרת שכם והודיעני כי הוא טספל בתלונה וכי יחקרו המתנחלים בנדון". את טכחו מסיים עו"ד חורי כתבעת תקוה שמתחלי שילה יועמדו לדין על הפרות חוק והשגות גבול ושמשרת בעזרת הצבא תמנע מהמתנחלים מלהשיך בהפרות חוק ומלהמריע להתגרות ולאיום על מרשיו. כמכתבו מיום 9.11.81 אל היועץ המשפטי לממשלה קבל עו"ד חורי על כך שהפרות החוק מצד המתנחלים לא הופסקו וכדבריו "הם ממשיכים לעשות כעולה על רוחם כסכרם כי הם מחוסנים ומוגנים (אולי כצדק) ע"י הממשל והממשלה יתומכים בהם ונותנים להם גיבוי...".

(ב) במהלך הדיון כיום 2.11.81 במשרדה של מנהלח תבגי"ש וכשתתמות יו"ד צוה המעקב תכתירו ספקה שלו וקצין הכפרים של נפת סו"כ כי בידיהם תלונה רכוח על טעמי ותנכלות של תושבי הישוב הישראליים. כתוצאה משיבת זו בקש רע"צ הדין תכינלאומי בשם פצ"ד ממפקדת יו"ש לרכז את התלונות הן במסרת והן בנפות ולהעבירן ליו"ד צוה המעקב.

(ג) כיום 1.12.81 כתכ רס"ן שמעון שסיין, סגן היועץ המשפטי למסקד יו"ש אל מסרת ישראל כלחלון:

1. כשיחתי הסלפוגית שבסימוכין נמסר לי כי הטיפול בתיק, אך שנפתח בתחנת שכם הועבר לתחנת רמאללה.

2. עקב הרגישות הרבה בטיפול בתיק, וזאת בשל העובדה שעו"ד (א. חורי) טען בפני כי בעבר לא היתה המסרת סוכנה לחקור תנושא וכי קיימת אפשרות של פנייה לכג"צ על רקע זה, אבקשכם לספל בתיק לאלתר ולא לסלסלו כיניכם.

3. יצויין שאף אני הייתי כסטה יחד עם עו"ד וותרשטיי כי קיימים לפחות לכאורה סימנים לעיבוד שטחים נרחבים כאזורים שלא תוקצו ליישוב".

(ד) כיום 15.1.82 בעקבות ישיבת בנושא כלשכת מנהלח המח' האזרחית בפרקליטות המדינה, סוכם כי סגן היו"ש איו"ש ינתח את המסרת לגבות הודעות מפורסות בשאלות השנויות במחלוקת לענין החזקה.

בעקבות מה שנתברר באותה ישיבה, כי תושבי שילה הסמו שלא כדון את דרך המעבר של אנשי קריות, המחייבו תחליטות לתמוך מלחיסם את תדרך. עוד סוכס כי לאחר קבלת מסצאי החקירה המשטרית וחומר נוסף שיש לאספו יקבעו זכויות השימוש בחלקות נושא הסכסוך. יש להדגיש כי בשיבה זו גדון חיבט הקרקעות ולא תמיבט הפלילי שבתלונות תושבי הכפר קריות.

(ח) עד להאריך כמיבת דו"ח זה (כשמונה חדשים לאחר הארוע) לא הושלמה חקירת המשטרה. לעומת זאת התקשר עו"ד חורי ביום 11.4.82 ללשכת מנהלת מח' הבגצ"מ ותלונן שוב כי תושבי שילה מגרשים את תושבי הכפר קריות וכי התקשר לסגן היו"מ במסקדה יו"מ שתגיב באמרו כי "אין מה לעשות"

משטרה תולה את הסיבת לכך שהטיפול בתלונות מחדשים ספטמבר ונובמבר 1981 סרט נסתיים בכך שנושא המדידה בשטח (שאינו מתפקיד המשטרה) הוא נושא קשת ועד תיום לא נקבעו תגבולות, כדי להכריע בסכסוך הגבולות.

ה. תלונת אשת מתמודד עוואד (כג"צ 12/82)

(א) כחאריך 19.1.82 דון בית המשפט הגבוה לצדק בתיק הג"ל, זכין השאר הורה לספל בתלונת אשת העותר על תקיפה ולהביא את תוצאות החקירה לידיעת באת כוח העותרים.

באותו דיון הצהיר נציג היועץ המשפטי לממשלה כי

"ככל שתיכר נוגע לתלונתה של אשת העותר התיטי, הסוענת כי תוכזה על ידי גורם משטרתי, הרי תלונה זו נבדקת ותוצאות החקירה יובאו לידיעת באת כוח העותרים, וכי תלונות נוספות אשר תוגשנה בדרך הקבועה לכך, יטופל בהן כמוכן גם כן בדרך המקובלת".

(ב) כיום 2.2.82 שלחה מנהלת מחלקת הבגצ"מ בפרקליסיה המדינת אל ראש אגף חקירות, במטה הארצי את העתק ההחלטה ככג"צ 12/82 וכך נאמר כמכתבה:

"כיוון שתנושא קשור, בין היתר, לטענות כדבר סחילים מצד המשטרה בטיפול בתלונות של תושבים מקומיים ראיתי לנכון לתביא הדברים לידיעתך.

כמיווד כרצוני להפנות תשומת לכך לאזור כפיסקה 2(ג) ו-(ד) להחלטת בית המשפט הגבוה לצדק ולמתחייב טענת. היינו, כי המשטרה והצבא יתערבו במקום רק אם יהיה חשש לתפרות השלום והסדר הצבורי וכי תלונות שתוגשנה למשטרה תחקרנה כדאות.

מדינת ישראל

משרד המשפטים

16

כן והחייבנו להעביר תוצאות חקירת התלונה של אשת העוהר
החמישי לידיעת באת כוח העותרים...

אודה לך אם תינתנה הוראות מתאימות".

(ג) כיום 9.2.82 בקשת יו"ר צוות המעקב דיווח על תוצאות חבדיקה
וראש מחלקת חקירות במטה הארצי פנה באותו יום במכתב לר"ח
שומרון ובקש פרטים על החקירה.

(ד) עד לכתיבת דו"ח זה סרם הסתיימה החקירה. דיווח נציגת המשטרה
בצוות המעקב היה כי החשודים בחקירת האשה הם אנשי מג"ב וכי
ב-24.1.82 סווג קצין בודק סמג"ב. נציגת המשטרה לא הצליחה
עד לכתיבת דו"ח זה לכרר פרטים על גורל החקירה או על סיבת
משכה. יצויין שהתלונה היא מיום 21.12.81. למותר לומר שקשה
לצפות לתוצאות כלשהן מחקירה זו.

1. תלונת ניקולס ג'ריס (כג"צ 149/81)

(א) כעקבות עתירתו של תושב בית ג'אללה בעניין הפקעת קרקעות,
הורה הבג"צ לחקור את תלונתו של העותר, שסען כי כיום
15.2.81 נתגו כלמיו אזרחים ואנשי צבא באלימות כאשר גדרו את
חלקתו, והוא ניסה למחות על כך. אשר ביה"ש בתחלסתו (מיום
13.5.81): "גב' בייניש הודיעה לנו כי תלונת אלה
בחקירות עתה ואנו יוצאים על כן סתוך התנהגה כי שתי עילות
התלונה שהוזכו כאן אכן ייבדקו באופן ממצה על אף דחייתה של
העתירה".

(ב) כיום 25.5.81 כתבה מנהלת מח' הנבצ"מ לרשויות הממשלה
והפנתה השומת לבם להערתו של בית המשפט.

(ג) כיום 19.6.81 בקשה יו"ר צוות המעקב דיווח על החקירה
ותוצאותיה.

(ד) עד יום כתיבת דו"ח זה לא נתקיימה החקירה, ולעומת זאת מסתבר
כי משטרת ישראל מחפשת את תיק החקירה שבעלמ (שנת ושלה
חדשים לאחר האירוע).

2. פרשת שומר הואקף במערת המכפלה

(א) כעקבות פרסום כעתיון הארץ מיום 22.10.81 בנושא הקיפת שומר
במערת המכפלה והספירה מתחת למפלס התחתון של מערכת המכפלה
בקש צוות המעקב דו"ח על חקירת הארוע.

(ב) היועץ המשפטי למפקדת יו"ש העביר לידיעת הועדה (כיום
17.12.81) דו"ח (מיום 30.11.81) ערוך בידי סא"ל מנוח זתבי,
מפקד נפת חברון, ממנו עולה כלהלן:

מדינת ישראל

מושרד המשפטים

17

א. ארוע הכאת השומר:-

1. בתאריך 18 אוק' 81 בין השעות 16.30 ל-16.45 ביקרו והתפללו במערכת המכפלה של המשפטים ושר התקשורת זאת במסגרת הגיגות הכנסת ספר תורה ע"ש אביו של שר המשפטים לביים כנסת אברהם אבינו.

2. לארוע הצטרפו וחגגו רבים מתושבי ק. ארבע.

3. בזמן התפילה במערכת המכפלה באולם יצחק אחד משוטרי הווקף עבר בין המתפללים בדרכו משער הכניסה לאזור תפילה מוסלמים, בעת מעברו כעס בירכו אחד מתושבי ק. ארבע זאת לנוכח עיני מפקד משטרת הכרון ושוטרים נוספים.

4. אני שהייתי גם כן במקום, תדבר תוכא מידית להסומת ליבי, חרתי מידית את שומר הווקף להגיש תלונה למ"י ופניתי ליהודי הסכה בשאלה מדוע עשה מה שעשה ועל כך נעניתי בגסות.

5. למרות הוראתי המפורשת לא הגיש שומר הווקף תלונה במסגרת ורק כעבור ימים מספר לאחר שגודע לח"ם שהערכי לא התלונן צויתי על השומר לעלות מידית לתחנה המשטרה ולהגיש תלונה וכך היה.

6. העניין עדיין בחקירת מ"י - ארוע מס' כ' - מ-23.10.81 (האיש הגיש תלונה ב-23.10).

ב. ארוע החפירה במערה:

1. ב-19 אוק' 81 בשעה 02.40 נתגלת נסיון פריצה לטפס התחון של המערה שבוצע ע"י קבוצת מתפללים יהודים מק. ארבע. לאחר גלוי הניסיון נעשת הכל להסתירו ולנסות לתקן תזק שנגרם מבלי שיוודע על כך לאנשי הווקף. בשעה 06.15 נתגלת הדבר ע"י אותו שומר מאנשי הווקף (כהערת אגב יש לציין שעד אותו רגע צלע השומר באופן מודגש כדי להפגין כמה קשה נחל מירי היהודים ולמחע בעת גילוי הפרשה החל לרוץ כאיילת שלוחה).

2. חח"ם היה נוכח אישית במקום. השומר לא נפגע בעת הגילוי לא ע"י תושבי קרית ארבע ולא ע"י אף גורם אחר (כמקום היו חיילים וקצינים רבים).

3. גם כנגד השודים כביצוע נסיון הפריצה וגרימת תזק הוגשו תלונות ב-מ"י על ידי חח"ם ומפקד המערה, נסתחה חקירת משטרתית (חיק מ"י מס' 1014/81).

3. אופייני שעיתונאי מסוגו של יהודה לימני הכותב באופן מגמת וסיסתי נגד הממשלה יבשל ויערב במחכוון 2 ארועים שאין ביניהם קשר כדי להכמיש.

4. לתבא מומלץ לכרוך נוסאים מהסוג הנדון ולסוחרם כשיחת סלטון אתה ולהסנע מניירת מככירת ומיותרת".

(ג) כיון שגלת מהדו"ח כי מטרת תכרון מתחת תיק (שאגב, לא נכלל כדיוחי תארועים שקבל הצוות) בקש צוות העקב מוטשטרת דווח על הנעשה כתיק.

(ד) במקום דווח על תארווע מתודש אוקטובר קבל פרקליט מחוז ירושלים כחודש מרץ 1982 תיק על אירוע הקיפת אחר מחודש יולי 1981 ותוא החליט לסגור את תתיק מחוסר ראיות. במכתבו מיום 12.3.82 כתב פרקליט המחוז:

"החלטתי לסגור תתיק תנ"ל מחוסר ראיות מן הנימוקים דלהלן:

1. ביום סכת 4.7.81 התפללו מטפר יהודים כמערת המכמלה במקום שיהודים אינם מתפללים בו. עפ"י עדותו של קצין התורן מטעם צח"ל במקום, נעשה הדבר כמטרת למנוע מעבר מאנשי הווקף.

2. המתלונן, דוד אבו סנינה, ביקש לעבור למערת אך המתפללים מנעו זאת מטנו ולאחר התערבות הקצין התורן ומשנודמה היה לו כי ינתן לו לעבור - הוחקף לפתע ע"י אחד המתפללים "כעל זקן ג'ינג'י", ומכאן הלונתו.

3. הודעתו של הקצין התורן וחילל צח"ל נוסף נגבתה באותו יום ואילו הודעת המתלונן נגבתה למחרת. הודעות מעדי ראיה אחרים, בעיקר מתפללים נגבו כשלושה שבועות לאחר מכן, אף כי מזכרון דברים שבתיק (מסמך ד'), עולה כי תחקיר ראשוני ביחס לזהות החשוד נערך כבר ביום 7.7.81.

4. בעל הזקן תג'ינג'י, שעפ"י הראיות הוא אשר תקף את המתלונן - לא נמצא ע"י המשטרה ולכן לא ראיתי מנוס מסגירת התיק.

עם זאת כרצוני להעיר, כי תחקירה לא נוהלה כראוי, שכן לדעתי לו היתה תחקירה לגילוי החשוד מתחילה ביום המקרה סמוך לאירוע ניתן היה לגלות את החשוד ולנסות לזהותו ע"י המתלונן. אינני מתעלם מכך שכלל הבראה הגיעת התלונה מחוגי הממשל בשעות הערב תאוריות של אותו יום, דבר שאינו משרביע רצון כלשעצמו, אך לדעתי ניתן היה עוד באותו ערב לצאת ולמצוא את החשוד, דבר שלא נעשה, וכאמור רק ביום 7.7.81 החלה תחקירה כלשהי לגילוי.

5. התוצאת תבלתי רצויה היא איפוא שמחד גיסא תוכה המתלונן ומאידך גיסא לא ניתן להעמיד לדין את חוקפו עקב מחדלים כחקירת".

(ה) אף שחומרת המחל מדכרת בעד עצמה קשה להמנע מלהוסיף את אלה:

(1) רשויות המדינה התחייבו מפורשות בפני בית המשפט הגבוה לצדק לשמור על החוק והסדר כחברון ולטפל בתלונות או באירועים שיש בהם חשד לעבירה פלילית, אף בהעדר תלונה (ראו לעיל פרשת בית הדסה - בג"צ 175/81). דרך הטיפול האמורה אינה מצביעה כלל וכלל על דבקות לתחייבות האמורה.

(2) המדובר בהקיפה במקום קדוש, שהמסורה חייבת כשמירתו חובה כפולה ומכופלת. נסיבות העבירה רגישות ודרך הקירה המשטרה בנושא מעידה אם לא על מחל מכוון, על מחל חמור בודאי.

(3) תיק המשטרה מלא תמיהות. מצד אחד נאמר בו כי לא נערך מסדר זהוי משום שהמחלונן סכיר את כל האנשים שהתפללו וז"ש אור שיוכל לזהות את המחלונן ומאידך גיסא לא הצליח המחלונן לזהותו.

(4) עולה בבירור מהחומר שבתיק כי קבוצת המתפללים התמללה בזמן שלא נקבע כשעת תפילה, במקום אסור לתפילה (כמעבר לכניסה) וככל הנראה בכונה לחסום את המעבר למתפללים הערביים. עם זאת מוסס היגש בתיק המשטרה על הפרובוקציה של שומר הוקף שבקש לעבור במעבר דוקא בזמן תפילה שמונה עשרה, ולכן על חומר האינטרס הציבורי שבקידום התיק, שכן המעשה בא כדי לשבוע קטיעת תפילה ולא במטרה תקיפה.

יודגש ויובהר כי עולה בבירור מהחומר, ששומר הוקף בקש לעבור במעבר שנחסם כמתכוון ע"י המתפללים (עדות הקצין התורן במערה) כי לאחר שהמתפללים סרכו להת לו לעבור נחלץ לעזרתו הקצין התורן ובקש שיאפשרו לו את המעבר וזאת ללא תועיל, ומשפלט הקצין התורן לשומר דרך בכה הכהו מתפלל בעת שעבר.

(5) רל"ח יהודה, שחופיע בפני צוות המעקב, כשנחקש להסביר את מחללי החקירה אמר כי הארוע ארע בשבת ולא רצו להפריע את מנוחת שבתם של היהודים ועוד הוסיף כי "המחלונן המיד עושה כעיות ליהודים כשהם מתפללים", כי מדובר בסך הכל במקרה של תקיפה וכענין זה לא עושים גם בישראל מאמצים מיוחדים, כי היתה פרובוקציה מצדו של הנחקף שהעז לעבור בין המתפללים בעת תפילה שמונה עשרה, שאין ענין צבורי בתיק כי מדובר באיש וקף שהתגרה במתפללים וכי בארץ לא היתה החקירה טובה יותר. עוד הוסיף כי המחלונן התלונן רק למחרת היום, אולם יצויין כי כיום התקיפה דווחו אנשי המשטרה על הארוע ולדעת צוות המעקב חייבת היתה המשטרה לפתוח מיד בחקירה. תמיתה היא, תאם כך נותנת המשטרה בעת הפרת סדר במקום קדוש בישראל ותאם אלת הם שיקולי העדיפות שהיא מפעילה במילוי תפקידה בתחום רגיש זה (מת גם שמתברר כי התקיפה לא היתה ארוע חד פעמי במקום הקדוש).

(6) רל"ח יהודה דווח לצוות המעקב כי לא היה שיתוף פעולה מצד חושבי קרית ארבע והדבר סכל את החקירה.

(7) צוות המעקב לא קבל עד היום דווח על גורל החקירה בענין נסיון הפריצה וגרימת הנזק למערת המכפלה. על אף שלפי דווח סא"ל זחבי נפתחה חקירה משטרתית, לא אוזכר כלל התיק בדווח השוטף של המשטרה לצוות המעקב. אשר לאירוע התקיפה מיום 19.10.81 - כיום 20.5.82 חועבר תחומר למחלקת התביעות במרחב ירושלים כדי שתחשוד במקיפה יועמד לדין.

ח. תלונה עו"ד נעאמנה

(א) כיום 18.12.81 פנת עו"ד נעאמנה בתלונה על הבאת מרשו בעת פעולת חיילים או אנשי מג"ב שנכנסו למועדון בקלנדיה. לפי התלונה נלקח המתלונן כתוצאה מתמכות לבית חולים הדסה ורשויות הכלא כרמאללה סרכו כתחילה לקבלו במצבו התמור.

(ב) כיום 13.1.82 העביר סא"ל כרוך הולנדר באמצעות צוות המעקב את התלונה לחקירת משטרת ישראל, מכיון שבתקריה היו מעורבים אנשי מג"ב. מונה קצין כודק אולם עד היום - כחצי שנה לאחר האירוע לא נסתיימה החקירה או לא דווח לצוות המעקב על סיומה למרות פגיות חוזרות ונשנות.

ט. זריקת רמונים על בית משפחת דענא

(א) בעקבות כתבה בעיתונים מפברואר 1982 על השלכת רמונים על בית משפחת דענא בקש צוות המעקב לכרר האם נערכה חקירה בענין (יצוין כי האירוע לא נכלל בין הדיווחים שקבל צוות המעקב). לפי טענת המשפחה, המתגוררת על גבול קרית ארבע, מתגכלים לה במטרה שהעזוב את ביתה.

(ב) כמחלך עבודת הצוות נרשמו שני אירועים נוספים של זריקת רימון על אותו בית (השלישי ב-18.3.82).

מדווחו של רל"ח יהודה בפני צוות המעקב עולים אלה:

נמצאו סימנים שהרימון הוא נשק צת"ל ואחד השומרים ראה אתרי זריקת הרימון במקום דמות לכושה מדי צת"ל בורחת מן המקום. הוקם צוות חקירה מיוחד (אחרי הרימון השלישי) השומר נחקר והסברת היא שהוא יודע פרטים אך חושש לדבר. תצוות פעל בכיונים שונים וחקר כשעה, אך ללא תוצאות. יש חשדות בכיון מסייגים אך המשטרה חטת אונים משום שאנשי קרית ארבע אינם משתפים פעולה ולא ניתן לחקרים.

י. פגיעת עזאת איזרו - מתקן מכינות הכניסה בחברון

(א) ושוכ בעקבות כתבה בעתון (מיום 2.4.82) לפיה תקפו ארבע תושבי קרית ארבע אדם בשם עזאת ומצעו אותו בסכינים, קש

נודינת ישראל

משרד המשפטים

21

צוות המעקב דיוח מהמסורה. לפי הדיוח העמונאי (יתודת ליטני) אמר לו רפ"ק קליג' כי התקיימה היא על רקע "ניאוף" וכי זהות תדוקרים ידועה לו והיא אף הציע לחשודים "להודות בכיח משפט ולגמור עם זה".

(כ) יצויין שהאיוע לא פורט בין דיוחי המשטרה השוטפים לצוות. מר קליג' הסביר לצוות המעקב שמפקד התחנה לא דיוח לו על תארוע ושתמקרת ארע על רקע של יחסי תערכי התקף עם יתודיה ולא ניתן לזמות את התוקפים. מר קליג' דחת את התדורים המיוחסים לו בכתבה, אמר שאין ראיות ושתתיק נסגר כנימוק עבריין לא נודע ביום 10.1.82 (לא בידי פרקליט מחוז, כחאם להנחיות הצוות, אלא בתחנה).

(ג) הצוות בקש לראות את תיק תחקירה ומעיון בו ראוי להצביע על אלה:

(1) ההתרשמות היא שתחקירה לא מוצתה מבחינת אלה שאותם אפשר תיח לחקור.

(2) בתיק מופיעה תרשומה, הקובעת שכיון שכולט (f) שלמים עם תעשה בגלל הרקע שהצגתה אותו (יחסים בין ערבי ליתודיה) אין קצה חוס לתגידע לזחוי התוקפים. תיתה פניה למודיעין ועם זאת נסגר תתיק מהסיבה על"ן, יש לחזור ולהדגיש כי לצוות המעקב לא דיוח על תתיק, אלא לאחר שקרא על הנושא בעיון, וכי תתיק נסגר שלא לפי הנחיות צוות המעקב.

יא. פרשת סוחר תרס כיריחו

(א) כיום 16.5.81 התלונן בעל תנות לדכרי ורס כיריחו כי יתודי תושב בקעות איס עליו בנשק.

(ב) תדיוח המשטרתי מיום 24.11.81 לא כלל תוצאות התחקירה. על פי בקשת הצוות לברר מה עלה בגורל התחקירה, נמסר לצוות כי תתיק נסגר כיון שתתלונה כוטלה וכיון שתדובר בסכסוך מסחרי. הצוות בקש לקבל את תתיק ולאחר עיון בו הסתבר, כי תתלונה הסוחר תיתה על כך שמכר לאנשים כדי ורס, שתוכנסו למטען מכוניתם על אף ענתו להם שלא לעשות כן מחשש שישכרו. כעבור זמן חזרו האנשים וסעבו שכדי תרס מדוקים, וכאיומי אקדה דרשו כספם חזרה. לאחר שתחזיר לתם את הכסף זרקו את תכדים על שחורה בתנותו וגרשו לו נזקים.

(ג) בעקבות זאת כתב פרקליט מחוז ירושלים כיום 26.2.82 -

"עלינתי בחומר תראיות שנאסף עד עכשיו בתיק זה והגשתי לידו מסקנה, כי יש בו לכאורה ראיות ותחשידות בבצוע עבירות של סחיטה באיום לפי ס' 428 סיפא לחוק תעונשין גרימת נזק בזדון לרכוש לפי ס' 452 לחוק תעונשין ותיתה בתחקירה עבירה לפי ס' 245 לחוק.

מדינת ישראל

משרד המשפטים

22

גרסתו של המתלונן היא, כי איים עליו באקדה ודרש ממנו להחזיר את כספו (ששלם עבור העציצים). עוד סוען המתלונן כי החשוד זרק את העציצים וגרם נזק בזדון לחרטים נוספים שהיו בתנוה.

עוד הוא מספר, כי לאחר מכן אמר לו המתלונן "אם אתה חלך להודיע למשטרה אני יחזור ויתרוג איתך".

המתלונן מספר כי את הארוע ראה אדם בשם אבו חסן ומאיש זה לא נגבתה עדות.

יתכן ויש עדים נוספים לארוע.

עדויותיהם של החשוד ושני חבריו אינן נראות לי אמינות, שכן בעדותם של שני החברים לא מוזכר כלל - ארוע הקשור לאקדה.

אני מצרף בזה את תזומר ומבקש, כי החקירה תושלם כראוי כי החשודים יוזמנו לחקירה נוספת החת אזרה, כי ינקטו הליכי חקירה בתואם לפקודת את"ק - וכי כאשר תושלם החקירה יוחזר התיק אלי להחלטת.

(ד) רל"ח יהודה נתבקש לתת הסברים לגבי מה שארע, לדבריו בפני צוות המעקב לא התיחסת המשטרה לנושא הסחיטה כי תאנשים השליטו כיניהם וכי אם יש ביטול תלונה, אפילו תדובר בפסע - אין ענין לצבור לתמשיך כהליכים. עוד הוסיף ואמר כי אין להתיחס לתלונה כאשר לאיום כנשק, כי הערכים מגזימים ודי להם שהחודרי נושא נשק כדי שיצחיר על איום. על כך יש להעיר:

(1) אין כל רמז בתיק לכיטול התלונה. בהפוך הוא - לפי עדות המתלונן איימו עליו ברצח אם יתלונן.

(2) מדובר כאיום כנשק, בקבלת דבר כאיומים ובפסע של דחח כחקירה. לפי עדות המתלונן הנשק הופנה אליו. לפי גירסת אחד הנחקרים הנשק נפל במקרה, סכל מקום - בודאי שאין תדובר בסתם נשיאת נשק.

(3) קשה לתניה שכישראל היו סוגרים תיק סתמוג האצור כנימוק של חוסר ענין לציבור.

(ח) עד לכתיבת דו"ח זה לא הושלמה החקירה (תלונה טיום 16.5.81).

י.כ. גרימת נזק לאוטובוסים במאללה

ב-10.4.81 נמסרה למשטרה ומאללה תלונה על גרימת נזק לאוטובוסים. היה חשד שאנשי מלואים, תלמידי ישיבת בקריח ארכע, גרמו לנזק. כיום 7.5.81 תמליצת התחנה לסגור התיק בנימוק עברייין לא נודע. כיום 14.5.81 מתח רל"ח יהודה במכתב למפקד ומאללה, בקורת קשה על החקירה בציינו כי למעשה לא

בעשתה כל חקירה אלא המשטרה המתפקדת בפניה למצ"ח ולא נקמה אצבע לכויר פרטים שבדידה. על אף הבקורת הקשה לא מגלה התיק כל מאפיין יתר לחשלים את החקירה וביום 25.4.82, כשנה לאחר האירוע נסגר התיק בנימוק על"ן.

יג. חקירת מקרי מות לא טבעי

(1) קושי מיוחד לצוות היה לעקוב אחר חקירות המשטרה במקרים של פגיעות מיריות שמעורבים בהם ישראלים, שאינם חיילים, בעיקר נוכח ריכוז אירועים אלה לאחרונה. דיוח המשטרה בתחום זה היה איטי ביותר. על פגיעות בלבד (שאינן כבדן חלונת) לא היה דיוח ואין מהנחלות כלל חקירות ועדות המשטרה (כפי שהביעות רל"ח יהודה ונציגת המשטרה) היא שהמשטרה אינה מסוגלת לעקוב אחר אירועים אלה. מכל מקום מעקב חצות היה לקוי מעיקרו, משום שפרטי דיוח עדכנים הגיעו כאיתור רב לצוות. צוות ומעקב קבל דיוח על שתי חקירות מקרי מוות - פרשת הריגת הנער מסנג'יל (15.3.82) ופרשת הריגת נער בכני נעים (24.3.82). על פי מידע אמצעי התקשורת, בקשה הועדה פרטים על מות נערת כת ה-14 מהכפר אל ערוב שליד חברון, אירוע שלא נכלל בדיוח המשטרה.

המרשמות צוות ומעקב מתחקירה בשלשת המקרים האמורים היתה שלא נהגלו חרץ תראוי וחזריזות המתבקשת לחקירות מסוג זה ותוצבו סימני שאלה באשר לדרך החקירה עצמה. בפרשת בני נעים לא הוחל בחקירת החשוד אלא ששת ימים לאחר האירוע וזאת, כשכמתלך אותם ימים תמיצבת משלחת ישראלים ממושבני האיזור במשטרה וחודיעה בפירוש כי החושבים לא ישתפו פעולה עם המשטרה ויפעלו רק לפי הוראות מהממשל ומחשך (?) (במוך המשלחת נכח כנראה גם החשוד כיריות). צו מעצר שהוצא נגד אחד החשודים לא בוצע, ולפי החשש לא בוצעו חשוסרים תפקידם כראוי. (כל אלה לפי דיוח רל"ח יהודה בפני הצוות היו השוטרים אמורים לבצע את צו המעצר לאחר חצות ודוחו כי החשוד אינו בביתו, כעוד שזה טען כי היה בבית). התיק נחקר באופן שחייב החזרתו על ידי הפרקליט להשלמת חקירה.

אשר להריגת הנער בכפר אל-ערוב (אירוע מסוף אפריל 1982) - עד היום לא קבל צוות ומעקב פרטים על החקירה ונראה לכאורה שהיה מעד דיוח בין גורמים שונים במשטרה ועולה החשש שהמשטרה לא מצאה ביעילות את כיוני החקירה שיוביילו לזחוי חלורה.

ה. הממצאים שלעיל מתייחסים ל-15 ארועי חקירה, שאינם אלא חלק ממכלול 70 התיקים שעליהם קבל חצות דיוח. צוות ומעקב, כאמור, לא בודק את מכלול התיקים לגופם ולכן אין תוא יכול לקבוע בפסקנות כי הממצאים שלעיל מאפיינים את כלל החקירות במגזר הנבדק, אולם לימוד פרטיהם של אלה, והעובדה, שצויינה לעיל, כי מתוך 70 תיקים נסגרו 53 כלא כלום מחייבים מחשבה, אם לא דאגה. מכל מקום יש לשקול האם אכן יכולת פרקליסות המדינה להתחייב בעתיד בפני בית המשפט על נהול חקירה רצינית ויעילה.

11. ניתוח המובא לעיל מהייכ התייחסות לאלת:

א. (1) תלונות שהוגשו למשטרה נטבו בעיקרן סביב אלת: תקיפה, גרימת נזק לרכוש, איומים, איומים בנשק, יריות, השגות גבול וסגירת מעברי דרכים לשדות ובתי עסק בערים (כין תלונות גם התנכלויות לתלמידות בתי ספר ופלישה לטרפאה פרסית לצורך תפילה).

ניתן לראות מכנה משותף בתלונות אלה, וזוא שרקע צמיחתן אינו כעבריות פלילית רגילה, ולתוציא מקרי ירי על רקע הגנת עצמית, הן ניתנות לאסיון כהתנכלות על רקע הרצון להפגין "זכויות" כשסח. יש בהן, מכל מקום, משום עדות לאוירת עכורה שביחסי ישראלים תושבי יו"ש לתושבים המקומיים. הדברים מטוקדים כעקס בחרון ובאיזור שילה.

(2) כת.פ. 214/81 כבית, ש תחוזי בירושלים תורשעו כיום 2.9.81 שני ישראלים בתקיפת ערבי בחרון, בהשגת גבול והיזק כזדון לרכוש, על רקע טרובו של זה לאפשר להם להכנס לנכס, שלטענת הנאשמים הינו רכוש יהודי.

כמסק דינו ציין השופט גולדברג:

"כמקרה דבן לא בקשו הנאשמים מלכתחילה אלא להכנס לקומת נוספה כדי להפגין נוכחות שלא כדרך אלימה וכשנחקלו כסירוב לא ויתרו והפעילו כוח כנגד מי שעמד בדרכם.. זיקתם של הנאשמים לרכוש יהודי אינה יכולת לשמש הכשר למעשה בריונית ולא כדרך של פגיעה באדם קשיש והפיכת ארגזי פרי שבדוכנו יכואו הנאשמים לטימוש תזכויות על רכוש יהודי. בית המשפט לא יוכל להתייחס למעשים אלה כסלחנות.. גם אם המדובר בצעירים שאין בהם רכב."

הדברים צוטטו בתקשר זה משום שנראה שחם מייצגים את אופי מרבית התלונות נשוא עניינו.

(3) לא נצא ירדי חוכת אם בתאור אופי המעשים לא בתייחס לארועים שארעו בעת העוצר בחרון בחודש מאי 1980 לאחר רצח המתנחלים. המדובר אמנם באירועים שארעו על רקע טראומתי, ומסיבה זו, אין כוונת להציגם כשיגרותיים, כודאי שלא בהיקפם המצטבר, אך הם מובאים כאן כמייצגים אזלת יד למנוע מעשי בריונות כלפי התושבים הערביים ולחקיר תלונות בתחום זה. הדברים אמורים במיוחד משום שהמעשים התרחשו בעת עוצר. לאחר העוצר, שגמשך מספר ימים, התלוננו תושבים מקומיים במשטרה חרון על גניבות, בזיזות, גרימת נזק לרכוש, תקיפות, ירדי אבנים והצתות בזדון, שארעו בזמן העוצר. דו"ח מיום 22.8.80 של אורי שהם, פרקליט צבאי (חיק מצ"ח מרחב י-ם ואיו"ש 240/80) מינה 13 תלונות מהסוג חזשור.

כיון שתקופת הארוע קדמה לפעולת צוות המעקב, לא יורחב הדיבור על הפרשת החמורה שמצטיירה מניחוח אותם האירועים, אולם יש לציין כי הדו"ח ממרש כותרתה, שחיללים - עדי ראית - מסרו בעת מחקירה כי ראו במו עיניהם, שאזרחים מקרית ארבע הם אשר גרמו לנזקים לרכוש ערבי בעת העוצר. להלן חלק מציוסוס העדים המובא בדו"ח מפי עדי הראיה:

"אנשי קרית ארבע התמוכבו בעיר הכרון ומתוך נקמה פגעו ברכוש ערבי".

"עקר עסקו של גדוד 202 היה במרדמים אחרי מושבי קרית ארבע ומניעת מקרים אלה".

"ידוע לי כי תושבים יהודים מקרית ארבע הם ששברו ונפצו שמשות של מכוניות. ראיתי זאת במו עיני".

"אני ראיתי את מושבי קרית ארבע מנפצים שמשות ומיידים אבנים. החיכוכים היו יותר כין צה"ל ליהודים מקרית ארבע מאשר לצה"ל ולערבים. אנשי קרית ארבע, היו עם נשקים ולכשו אזרחית".

"אני ראיתי את אנשי קרית ארבע מיידים אבנים ושוברים שמשות של חנויות ושל רכבים".

הדו"ח קובע כי "אין כל ספק כי נגרמו נזקים לבתים ולכלי רכב של תושבים מקומיים בחכרון כאשר ין שאר הסיבות לכך יש לראות בפעילות של תושבים מקרית ארבע. מעדויות שונות עולה כי למרות העוצר, המוכבו בעיר אזרחים מקרית ארבע שחלקם נשא נשק ולכשו מדים. במספר מקרים נראו תושבים אלה כשהם משליכים אבנים וגורמים נזקים שונים לרכוש".

כן נמצא כי חיילים, שהיו עדים לגרימת נזק בזדון ע"י זוג מקרית ארבע לא טענו זאת כעדם, לא עצרו אותם על מעשיהם ולא לקחו את פרטיהם. אפילו: לפי דיוח מפקד שסילנטיץ מיום 25.11.80 - כל התיקים שהיו בחקירתה של המשטרה כנדון נסגרו מהסיבה: עברייני לא נודע.

(4) אופי המעשים, נשוא התלונות, ותרקע לתם יש בו כשלעצמו מלכתחילה מקדם שלילי לחקירה יעילה. העובדה שהחשודים כמעשה אינה עבריינים כמובן המקובל על המשטרה גם היא אינה גורם מדרבן למאצזי יתר כחקירה, גם אם לא נכיא כחשבוני את הגורמים המעכבים הגלויים, שיפורטו להלן.

כ. (1) בקביעה כוללנית ניתן לומר כי פעילות המשטרה בשטירת הסדר הצבורי ושלוש התושבים ביו"ש (לפחות כמגזר היהטים שבו יחודים לערכים) מתמקדת כחקירה עקב תלונות. אירועים של הפרת החוק, שאין כעדם תלונות - אינם נחקרים. הדבר נכון בעקר בפגיעות כתוצאה מירי אך הוא נכון גם לענין עבירות פליליות סתם. לצוות המעקב, טכל מקום, לא דווח על גילויים משטרתיים.

הדברים עולים ככירור טרסיות שנוגזו לעיל, כעיקר ממקרים שנתם נפתחה הקירה כתוצאה מפניה בית המשפט הגבוה לצדק או מיזמה צוה המעקב. ניתן, אפוא, לוטר כי המשטרה אינה מקיימת במידה שראוי היה לצפות את התחייבות, שניתנה בפני בית המשפט הגבוה לצדק, בדבר ערנות למחרש באיזורים הרגילים, כדי למנוע ככל האפשר מעשים בלתי חוקיים.

(2) ר"ח יהודה גלה בפני צוה המעקב עמדתו לפיה אין בכוח המשטרה ליזום הקירות באירועים שאין עליהם תלונה.

ג. (1) החומר שתובא בפני צוה המעקב מצביע בכירור על הנגעים תחושבים המקומיים מהתלונן (בית הרטה, מנהלת בית הספר בחברון - ספיה פרשת בית הרטה, תקיפת השומר במערת המכפלה ואת'), ואע"פ שאין בידי הצוה כלים לעקוב אחר התרחשויות כשהן לא באמצעות דיוחי המשטרה, ניתן להסיק במידה רבה של בטחה כי מתרחשים כשהן אירועים פליליים שאינם נחקרים, ושתיקפס אינו ידוע לצוה המעקב. בהקשר זה ראוי לציין את העובדה המעוררת חמיתה, שכאיזור נפת שומרון דיוחה המשטרה על שתי תלונות בלבד כמשך תקופת של כחצי שנה.

(2) קשה חסיבות האפשריות להעדר תלונות עשויה לנוע בין קבלת דין ונסיה טבעית שלא להתלונן, העדר רצון לבוא כמגע עם הרשויות, פחד כתוצאה מאיום או חשש למעשה נקמה וכן הטקת מסקנות מהעדר תוצאות בתלונות קודמות למשטרה או מסירוב המשטרה לספל בתלונות.

בעוד שאי דווח על מעשי עבירה אינו אומיניבי ליו"ש בלבד ואף בישראל רחוק מספר התלונות מלשקף את כלל העבירות שכוועו, הרי שיש בחומר שתובא בפני הצוה אחיזה לחשש שהעילות של ניכור מהפלטונות (בהינתן המתגם הערכי; את השופט תוא אויבך - בפני מי התלונן) וחשש להתלונן מפחד נקמה כאמור אכן קיימות כסיבה לאי דווח, סיבה אפשרית נוספת לאי דווח במקרי מגיעה מיריות היא היות הנפגעים מעורבים בתקריות ידוי אכנים או שהומות.

אולם בנוסף לכל אלה, יש ללא ספק קורלציה ישירה בין ריכוז תיקי החקירה השטחיים בטגירה וריכוז תיקי החקירה שהטיפול בהם נמשך זמן רב לכין תויתור על הזכות להתלונן. הצביאות מצביעה על מעגל שוטה, לפיו איועים אינם נחקרים בנימוק של העדר תלונות ואילו תלונות אינן מיגשת כשל העדר הקירה ראויה, שלטון החוק והסדר הצבורי בודאי אינם יוצאים נשכרים מענין זה.

(3) בתחילת עבודת צוה המעקב נעשה ניסיון ליצור הן כמשטרה והן כמפקדת יו"ש מעקב שוסף אחר הפרסומים באמצעי התקשורת לצורך ייזום הקירות במקרים של העדר תלונה. אולם הצוה נכשל במאמצו להגיע את תבוגעים בדבר לקיים מעקב זה. מעקב הצוה אחר פרסומים היה, כאמור, ספורדי. עוד שקל צוה המעקב בתחילת פעולתו אפשרות של פעולות במסרה לעודד תושבים להתלונן, אולם סכר שלא יהיה זה מן המועיל כל עוד לא נכחנה ררך כדיקף אותן תלונות שהוגשו. מנסיון צוה המעקב ניתן להסיק שלא היתכן כדיקף יסודית ואיננה של תבואה בלא מעקב שוסף וקבוע אחר פרסומי אמצעי התקשורת (בעקר העתונות כלשון הערכית).

ד. בעלת שיתוף הפעולה בין המשטרה למצ"ח מחייבת הערכות מחודשת. השאלה עולה הן כשמשטרה נזקקת לעזרת מצ"ח בחקירותיה המעלות חשד שחייילים מעורבים בעבירה והן לענין פיצול התיקים בחקירות מצ"ח, ומחייבת את מצ"ח להעזר בשירותי המשטרה לחקירת העדים המקומיים. תחומר שבמבי חועדה מצביע על תקלות ויש לתת עליהן את הדעת בדריגים תבכירים ביותר.

ה. (1) לצוות המעקב לא היו הכלים להשוואה, אולם התושמותו הלכאורית היא שמספר התיקים בתחום שהטיפול בהם הסתיים בסגירה בנימוק עברייני לא נודע, עולה על המקובל בתחומים אחרים.

(2) אין, כמוכן, לתעלם מקשיים אובייקטיביים, הקיימים בזיהוי חשודים באירועים מסוג מסויים. אירועים כגון גרימת נזקים בלילה, יריות סכלי רכב שהסתלק הם מסיכס קשים לפענוח. קושי נוסף מתעורר באירועים של פגיעות כתוצאה מירי, משום שבתם, כאמור לעיל, הצפגעים עצמם צפויים להעמדה לדין בשל מעורבותם ולכן גם אינם מעידים. אלא הם קשיים אובייקטיביים שיש להביאם בחשבון.

(3) קושי נוסף כהקשר זה, שכבר הוזכר לעיל, הוא שבחקירות מצ"ח נעשית חקירת התושבים המקומיים ע"י המשטרה ותחומר מועבר לה תרבה לאחר זמן האירוע כך שחקירה בענין זה ספק אם תוכל להיות יעילה. התוצאה היא שלא נחקרים עדי ראיה מבין תושבי המקום ובהעדר עדים כאלה יש הכרח לצאת מנקודת הנחה שאכן היה מחוסם, נזרקו אבנים, היה צורך לירות והיריות אכן נורו באויר, וכך קשה לתגייס לתוצאת של זיהוי כלשהו של היורים. הקושי מחמיר יותר באירועים המסתיימים כמות אדם. אז נשאלת נחשאלת, האם לאור התוצאה של אכדן חיי אדם, יש מקום לתת חסינות למידי אבנים או למשהתפים במהומות כדי שיעידו.

בפרשת מות הצער בבני נעים תוליסה המשטרה שלא לתת חסינות למשתתפי המהומות. כבר בשלב זה ניתן לומר שהחקירה היתה, משום כך, ורי עדיית, ויש לדבר השלכה על תוצאותיה.

(4) תופעה נוספת, הקשורה באי זיהוי חשודים, היא שהמתלוננים חוזרים בתם מאירתם כי יוכלו לזהות את החשוד (כך בפרשת שבמערות המכפלה וכך כעקירת הגפנים כקדומים). לא לצוות להצביע על הסיבה לתופעה זו, אולם אין להוציא מכלל אפשרות את פתרי המתלוננים (וראה האיום בפרשת הטוחר מיריחו). צוות המעקב לא שוכנע, שבאותם מקרים בהם חזר בו המתלונן מנכונותו לזהות את החשוד, השקיעה המשטרה מאמצים של ממש לעודדו לשחף פעולה עמה.

(5) יחד עם זאת נתן לתצביע, סכלי לחסוא למציאות, על הקשר הישיר בין ריבוי תיקים הנסגרים בעל"ף לבין חקירות כושלות, בין שלא נתגלתה חזריזות היראות עם קרות האירוע, בין שהחקירה התנהלה זמן מסוים לאחר האירוע ובין משום שלא נעשו מאצני האזור היראויים (ויחא זה לענין להזכיר כהקשר זה כי בעת אירועי העוצר בחברון נסגרו כאסור לעיל כל תיקי התלונות על גרימת נזק לרכוש, תצמות, חקירות ועוד, לפחות 13 במספר, בנימוק של עברייני לא נודע).

(6) מחמת אלוצים לא כדקה הועדה את כל התיקים שנסגרו בנימוק עברייך לא נודע, אולם המעס שבדקה מעורר דאגה. (כך תיק חדסה, תיק תוקף כמערכת המכפלה, תיק מהקן מכונות הכביסה, וכולסה במיוחדת פרשת תנזקים לאוטובוסים שבת, כמי שהוסבר לעיל, לא נעשתה כל פעולה לאיתור תעבריינים).

תיקים נוספים לדוגמה, מתחייחותה הספורדים של הועדה:

בתיק פ.א. 280/81 תחנת רמאללה (פציעה לאחר ידוי אבנים וחקמת מסומים) העיר פרקליס מחוז ירושלים: "בתיק לא מצויות עדויות של עדי ראיה מבין תושבי המקום. לדעתי לא נעשה מאמץ ראוי לשמו כיום מסירת התלונה - הוא יום הארוע - וכימים הסמוכים לאחר עדי ראיה".

בתיק פ.א. 169/82, שבו נחקרה תלונתו של נתג מונה מסילוואד, אשר נסע ליד עפרת והתלונן כי מן הישוב נזרקה אבן ופגעה במכוניתו, כתב פרקליס מחוז ירושלים כיום 16.5.82:

"פרט לעדותו של נתג לא נגבתה כל עדות ואין בתיק כל חומר שיס בו כדי ליחס אשמה.

התיק נסגר על"ן - ועבין זה אינו כסמכותי.

בתיק מצויין (כיומן החקירות) כי נעשו מאמצים לאתור חשודים - אולם אין בתיק כל אסמכתא לכך."

דומה שתדברים מדברים בעד עצמם ועם ריכוז מקרי סגירת התיקים כנמוק על"ן הדבר מחייב החייחות.

ו. (1) הצוות המרשם כי חקירות המשטרה בתחום נושא ענייננו נעשות באופן אמביוולנטי, והדבר ניכר בתוצאות החקירה.

אמביוולנסיות זו נובעת לא רק מחמורכות הטבעית של המיסואציה, ולא רק מהעובדה שהחשודים בתיקי התלונות האמורים אינם נתפשים על ידי המשטרה כעבריינים במשמעות הרגילה, אלא נראה שהדבר נובע גם, וכקרי, מתערבות היצונית מצד אנשי הממשל הצבאי, כמתן הוראות כאשר לעצם הפתיחה בחקירה ובאשר לעניינים הכרוכים בה, כגון שחרור ממעצר.

(2) דברים אלה אמר לצוות המעקב, ללא כהל וסרק, רל"ח יהודה רפ"ק קליג' חוף פירוס דוגמאות. תדברים נכתבו במפורש גם בדו"ח החקירה שלו (מיום 1.6.81) כפרשת בית חדסה:

"מושל חברון הורה למפקד תחנת חברון לא לטפל במקרה כי הוא ידאג שהממשל יחקן את הנזק..."

... במקרה הראשון תלונתו של דנדיס בענין החקרה לא נחקרה כהלכה מאחר והמושל חקודם נתן הוראה לא לטפל במקרה...".

מדינת ישראל

משרד המשפטים

29

ועוד הוסיף רל"ח יהודה, בהופעתו לפני צוות המעקב, כי מופעלים לחצים מצד הממשל בענין שחרור אנשים שנעצרו לצורך חקירה, לחצים שהביאו בכמה מקרים לשחרורם.

לדבריו, כשמופעלים לחצים אלה ישירות על מפקדי החנות, אין הם יכולים לעמוד בלחצים והם מהססים לעמוד בעימות עם המושל, ולפעול בניגוד להוראותיו. התוצאה היא שחרורים סמנטיים מנימוקים שאינם ענייניים ומשיקולים שאין בינם לבין החקירה ולא כלום.

(3) מעבר לשאלה הקונסטרוקטיבית המתעוררת בסוגיית התערבות אנשי הממשל בעבודת החקירה של המשטרה יש להתערכות זו השלכה ישירה בתוספת נדבך לקשיי החקירה או להצדד היכולת לחקור. התערבות אנשי ממשל בתחום החקירה מהפרישה באופן טכני כמתן גיבוי לחשודים. מר קליג' הביע בפני צוות המעקב תרשומותיו שכדוג כסחונני בכיר כלשהו, שאינו יודע זהותו ניתן לישראלים תושבי השטחים לתבין שהם חיילים לכל דבר וענין, לרבות כפיפות לחקירות הצבא, הן הסתמכות מפורשת על הכסחה זו מסרבים התושבים הישראלים ביו"ש להחף פעולה עם המשטרה או לעסור מידע, והם דוחים כל מגע עם המשטרה, הן הסתמכות על "מדיניות מגבוה" בהצטרותיהם כי אין מוטלת עליהם חובה להחף פעולה בענין זה.

(4) ביום 23.3.82 תוציא מח"ס איו"ש מברק, מספר טב-23-3128, שנשלח גם לראשי לשכות החקירה באיו"ש בו נאמר בין היתר כי "ארוע של ירי על ידי תושבים יהודים באיו"ש עם נפגעים מקומיים יטופל על ידי מצ"ח ולא משטרת ישראל". מיד לאחר מכן נשלח חיקון למברק, מספרו לא תוכתרה, ונאמר בו כי "ארוע פתיחת באש של תושבי איו"ש עם נפגעים מקומיים יטופל דרך הממשל הצבאי".

לאחר שמברק תגיע לידיעתו של היועץ המשפטי לממשלה תביא את התנגדותו להחלטה בישיבת הממשלה מיום 28.3.82, ולאחר כשלושים הודיע לו הפרקליט הצבאי הראשי כי מח"ס איו"ש בסל את המברק. דא עקא שבישיבת צוות המעקב ביום 2.4.82, כשהוצג לצוות העתק כיסול המברק, דווח רל"ח יהודה כי לא קבל כל הודעה בדבר כיסול המברק וכי אנשיו רואים עצמם כפופים לו. כך היה לפחות עד ה-15.4.82, יום שבו כתב היועץ המשפטי לממשלה מכתב למפק"ל המשטרה ובקש להודיע לקציני המשטרה ביו"ש כי המברק בוטל.

ז. (1) תושבי קרית ארבע לא היו מכותבים במברק האמור, אולם יש להניח שדבריו הובא לידיעתם. הדברים קבלו כיסוי גלוי ככרוז שהופץ ביום 24.3.82 בשם המועצה המקומית קרית ארבע תקורא לתושבים 'לא להחף פעולה עם המשטרה ולא להשיב על שאלה כלשהי. כמו כן... בשלכ זה אין להשיב אף לשאלות חוקרים צבאיים כל עוד לא יובטח לנו שהחומר לא יועבר למשטרה ולפרקליטות בירושלים". בין שדבר כיסול המברק תגיע לידיעת תושבי קרית ארבע ובין אם לאי - ממשיכים הם במצח נחושה להחרים את המשטרה, בין שהמדובר בהם כחשודים ובין כעדים העשויים לסייע לחקירה.

(2) ניהון להכין כי תושבי יו"ש תרדים חרדת אמת מעצם האפשרות שיקראו לתת את שדין על פעולות שעשו להגנה עצמית, תחושה תגורמת לחוסר כסחון תגוסף על עצם תמכנה האוביקטיבית שבנסיעת כדרכים. אך בקריאת התגר על המשטרה (ובפרטום דברי השמעה על רל"ח יהודה ועל הפרקליטות) אין הם מיתדים את הדיבור על אירועים של פתיחה באש, אלא תסרוב לקיים מגע עם המשטרה פועל לענין כל עבירה, אף זו שאין בינה לכין ארוע של ירי ולא כלום. משמעות תדבר למעשה היא העדר יכולת (ורצון) לחקור כל תלונה נגד תושבי קרית ארבע. מר קליג' תצהיר בפני הצוות כי הוא אישית אינו רוצה לחקור בקרית ואילו שוטרים נותנים ברמיון. תוצאות החקירות - כפי שפורטו לעיל - הן תוצר ישיר של חוסר שיתוף פעולה זה.

(3) תצורים יותר הם תדברים שתצטיירו כסוגית זו בחקירת מקרי תמות בכפר סנג'יל ובכפר בני נעים. בשני המקרים קבלו החשודים כהריגת אדם הזמנה לתחייב כמשטרה ותודיעו שלא יבואו וכי יש להם דין ודברים רק עם הממשל. המשטרה לא עשתה דבר להביא את החשודים למשטרה, על אף החשד החמור, וצו מעצר שתוצא נגד החשוד בענין בני נעים לא בוצע, בנסיבות ותחייבות ברור. במקרה בני נעים, תחייבה שלשה ימים אחרי תארוע משלוח נציגים שכללה את ראש מועצת קרית ארבע ונציג מועצת גוש עציון ותודיעו למשטרה, לדברי רפ"ק קליג', תוך הסתמכות על רשויות הממשל, כי לא יהיה שיתוף פעולה וכי המשטרה ופרקליט מחוז ירושלים הם גופים עוינים. הם הודיעו כי לא יסירו גרסה עד שיקבלו תוראות מדרג מדיני. יצויין כי המשלוח כללה גם את אחד החשודים והוא לא נחקר אותה עת. התוצאה חימה שהחשודים לא אותרו ורק לאחר ששת ימים מיום תארוע עלה בידי המשטרה לגבות עדות (וזאת בעבירת הריגת או חשד לריצה, כשהחשודים היו ידועים ומוכרים). לדבר כמובן השלכות ישירות על החקירה עצמה. קשה להניח שכך מתנהלת חקירת מות גם בישראל.

(4) צוות תעקב סביר שיש לתת את תדעת ללא דיחוי לתופעת האמורה, של סירוב תושבים לשתף פעולה עם המשטרה ופרקליטות המדינה כסענה שהם גורמים עוינים, ולהביאה לדיון בפני הדרגים המדיניים הנוגעים כדבר. תמצב שלפיו, כשם תצורך להגנה עצמית תסוכל יכולת המשטרה לכרר האם תמדובר בהגנה עצמית או בנסילה תחוק לידיים שלא כדין הוא מצב בלתי נסכל הקורא למריקת עול. סמכות המשטרה לחקור בעבירות מסוג כלשהו, כל שכן בעבירות של פגיעות בגש, היא מאשיות שמירת תחוק ותסדר ואסור שתתערער בדרך כלשהי. תגנה עצמית ככזו אסור שתמשש עלילה לחסינות מסני תחוק.

תבעיות תמיוחדות של תמצב ותשאלת תרגישה של כסחון תושבי יו"ש חייבת למצוא מתרונה לא בדרך של פריקת מסגרות ועשית דין עצמי, אלא כדרכים אחרות. חסימת דרכים וזריקת אבנים היא תופעה שיש לתמודד עמה, ומן תראוי לקבוע תחלים אשר ינחו ויתייבו אזרחים תנתקלים במחטומים כאלה, ובכללם אף אזרחי ישראל תושבי יו"ש. יש להעריך מחדש את תחלים תחלים על תחזקת גשק צה"ל כידי אזרחים ואת תוראות תפתיחה באש, הניתנות להם. יש להציב קו ברור בין תצבא למתיישבים תאזרחים כשאלת תאחריות לכסחון באיזור, וכן טן תראוי לתנהיג חובת דווח על ירי כנשק צה"ל אף כהעדר נפגעים, ולתבחר ולשגן לנוגעים כדבר את תהבדל שכין מצב של תגנה עצמית לכין מצב אחר, שאינו אלא נסילה סמכיות שמירת שלא כדין.

תגובת תושבי קרית ארבע ואיזור תברון ותביעתם שהחקירת תעשה בידי רשויות הממשל יש בה משום מרי אזרחי וחטאת דופי במערכת האזרחית של ממשלת ישראל, פרקליטות המדינה ובתי המשפט של מדינת ישראל.

12. תעולה במקובץ מהאזור הוא, שממצאי צוות תעקב יש בהם כדי להצביע על ליקויים של ממש בתפקוד המשטרה בתחום חקירתם של אירועים על רקע יחסי שכנות של ישראלים ותושבים מקומיים ביו"ש ושל תלונות התושבים המקומיים נגד הישראלים.

לאחר שהופצה סיוסת דו"ח זה להערות המשטרה, נתקבל מכתב ראש מחלקת חקירות ותביעות במטח הארצי, ותוא מצורף כנספת לדו"ח זה. עם שיש לכרך על הצעדים שבוצעה המשטרה לנקוט, כאמור באותו מכתב, אין ספק שזוהי רק ראשית דרך, ונראה שהליקויים האמורים, וגם שהם מחייבים מצד עצמם סיפול שרשי ביותר, אינם אלא סימפטום לכעיה עמוקה יותר, שיש בה תחילתו של תהליך מסוכן, שסופו מי ישרנו. כיון שכך לא יהיה זה נכון למקד את התעורחות המשטרה בלבד או למצ"ח ולפעולותיהם. נראה שיש לעשות ללא דחוי כדי להעלות לדיון בדרגים ופדיגיים את הוצאות ואת השלכותיה הקשות, כדי למצוא פתרון דחוף למצב זה ולגבש עמדה ממשלתית מיטמכת שתופעל על ידי רשויות הממשלה כולן, כדי למנוע התדרדרות ופגיעת ביסודות שלטון החוק.

13. (1) לאור המשתמע מדו"ח זה ולאור נסיון צוות תעקב, מתעוררים ספקות כבדים בישר ליכולתו של הצוות לתפקד בדרך סבירה או להביא לשינוי מני הרכים באופן מהותי, ומכאן גם הסוסיס באשר לתמשך פעולתו.

(2) הקסיים ותאילוציים המככידים על עבודת צוות תעקב הם בעקרים אלה:

(א) כשל עומט תפקידיהם לא יכלו חברי צוות תעקב להקדיש זמן ראוי תמתקש לעבודה יסודית שיש בה לשאת מירות. הצוות ישכ אמנם ישיבות דיון מרובות, אך לא היה בתן די כדי לבחון ביסודיות ולגופס את כלל תיקי חקירה וכדי לקיים מעקב יזום אחר תארועים כשטח. תחושה אי היסודיות בעבודה לוותה את הצוות לאורך דרכו.

(ב) הצוות נקבע ביסודו כצוות מתאם אולם כמהלך השנה שכה פעל לא עלה בידו אלא לקיים את שלב תעקב לצורך גיכוש תמידע, שהוא התנאי הכסיסי לדיון בשאלות האום. נושאי ותאום, לעומת זאת, צריך שיהיו מוכרעים בדרגים מדיניים, והרכב צוות תעקב לענין זה אינו התרכב תהולם.

(ג) כפי שהוסבר לעיל, פעל הצוות בתחושה שתמידע תצביע לידיעתו הוא מידע חלקי בלבד ותוא נכשל בנסיובו לקיים מעקב שוסף אחר תארועים לצורך השואת עם תדווחים השוספים שקבל. כפועל יוצא אף לא תצליח הצוות כמגמתו להביא לחקירת יזומה של ארועים אף בהעדר תלונות.

(ד) תדווחים שתגיעו לצוות תעקב לא תמיד היו מדייקים ואף לא מלאים, מכל מקום קצב תדווח ליעדה היה איסי מכדי לקיים בקרת ענינית כלשהי על מולך תענינים. קצב תדווח תאיסי (שחוסבר בקסיי תקשורת) שלל מן הצוות את ותחושה של שימת יד על תדופק. (כשכש תצוות דיוח על חקירת מות תערה טהכפר אל ערוב לא קבלו אלא לאתר כ-10 ימים. שכוע היה זמן תתשובת תמידעמלי לקבלת הסבר גוסף הנוכע מדיוח שוסף).

(ת) למכשול חוּעדה עמד גם הקושי האינתרנטי שבמעקב אחר הקירה בעיצומה
וירידת לפרטיו של תיק בפעולה. יתר על כן - לא תרי פיקוח של גוף
בעל סמכויות אופרטיביות כהרי פיקוח של גוף נסול כח אופרטיבי.
ציות השעקב לא ערב עצמו, איפוא, במהלך תחקירה עצמה, אלא מקום
שראח לנכון להתזיר תיק להשלמת הקירה או לעיון מחדש במסקניות.

(3) נציגי המשטרה ומפקדת יו"ש בצוות המעקב הביעו דעתם כי עצם קיומו של הצוות שמש גורם מדרכן לגופי המשטרה ומצ"ח לחקור בוויצות וכיעילות וכי רצוי שיהיה גוף שינקז את המידע בתחום זה וייזום חקירה בשעת הצורך. אולם חסימת שלעיל אינה תומכת בסעון בדבר יכולת הצוות להביא לשינויי גישה כסיסיים תדרשים בענין זה, ומן הצד השני עומדת הסכנה, שקיומו של הצוות עשוי לשמש כסוי לתופעות שחצות סטטיג מתן, ואולי אף יסוד מרגיע המשפיע על התכרה בדבר הצורך להתמודד עם תבעיה כתיקפת הנכון ותמלא. לא במעקב טכני אשר החקירות, לא באמות מידת של שיטות חקירה ולא בזוית וראית המשפטית טמון המפתח, אלא בשדוד מערכות כמוסגי שלטון תחוק במובנו הרחב והעמוק.

יתודית קרפ
המשנה ליועץ המשפטי לממשלה